

Siiri Saarnikko

Katsaus freelancereiden toimeentuloon tapahtumatekniikan alalla

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Medianomi

Esitys- ja teatteritekniikka

Opinnäytetyö

17.11.2023

Tiivistelmä

Tekijä(t):	Siiri Saarnikko
Otsikko:	Katsaus freelancereiden toimeentuloon tapahtumateknii- kan alalla
Sivumäärä:	47 sivua + 1 liite
Aika:	17.11.2023
Tutkinto:	Medianomi
Tutkinto-ohjelma:	Esitys- ja teatteritekniikka
Ohjaaja(t):	Lehtori Timo Hiekkänen

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on luoda yleiskatsaus tapahtuma- tai esitystekni- sellä alalla toimivien freelancereiden taloudelliseen tilanteeseen. Yhteiskunnalli- sella tasolla tapahtuma-ala on huonosti tunnistettu. Alalta puuttuu oma toimiala- luokituksensa, mikä hajottaa freelancereita työllistävät yritykset tilastoiden sekaan ja vaikeuttaa alan tarkempaa tutkimista.

Tietopohjassa käsitellään freelancerina toimimiseen olennaisesti liittyviä työelä- män peruseräitä. Työnteolla on lain ja käytännön kannalta eroja riippuen siitä, tehdäänkö työtä työsuhteessa vai yrittäjänä. Eroa on mm. verotuksessa, työ- ehtosopimusten soveltamisessa, työstä saatavan korvauksen muodossa ja va- kuuttamisessa, jotka vaikuttavat välillisesti tai suoraan henkilön tuloihin.

Käytännön osuutena alan freelancereille tehtiin kyselytutkimus, jossa selvitettiin vastaajien näkemyksiä näiden taloudellisesta asemasta sekä freelancerina toimi- misestä. Kyselyn avulla saadaan yleiskuva freelancereiden tilanteesta yleisellä ta- solla sekä arvokasta tietoa siitä, mitä vielä voidaan tehdä freelancerin aseman pa- rantamiseksi. Opinnäytetyön johtopäätöksenä on, että parantamisen varaa on sekä alan sisällä että yhteiskunnallisella tasolla, jotta freelancereille ja muille epä- tyypillistä työtä tekeville voidaan taata taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä työs- kentelyolosuhteet.

Avainsanat: freelancer, esitystekniikka, tapahtuma-ala

Tämän opinnäytetyön alkuperä on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

Abstract

Author(s): Siiri Saarnikko
Title: Overview on Freelancers' Income in the Event Technology Field
Number of Pages: 47 pages + 1 appendix
Date: 17 November 2023

Degree: Bachelor of Culture and Arts
Degree Programme: Live Performance Engineering
Instructor(s): Timo Hiekkanen, Senior Lecturer

The aim of this thesis is to provide an overview on the financial circumstances of freelancers working in the event technology field. On a societal level the event industry is poorly recognised. It lacks statistical classification, thus excluding a significant number of companies providing work for freelancers from the statistics. This currently makes it challenging to obtain further data regarding the industry.

The theoretical part of the thesis covers the basic concepts of working life that make up the foundation for freelance work. Depending on whether work is done as an employee or an entrepreneur, there are differences on both practical and legal levels that affect one's personal economy. These include taxation, application of collective agreement, form of compensation, social security, and insurance.

The empirical part of the thesis covers a survey conducted among a hundred freelancers about their views on the current working conditions and their income level. The survey reviews the current situation and illustrates some of the most important advantages and disadvantages of working as a freelancer and steps that can be taken towards improving their position. The thesis concludes that there is room for improvement in regard to the financial situation of freelancers, and that change is required within the field, as well as in society, in order to ensure financially and socially sustainable working conditions for freelancers and other workers in non-standard forms of employment.

Keywords: freelancer, event technology

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Tapahtuma-ala esitystekniikan freelancerin työkenttänä	2
2.1	Tapahtumatekniikan määrittely	3
2.2	Tapahtuma-alan luokittelu tilastoissa	3
3	Freelancerina työelämässä	5
3.1	Työn eri muodot	6
3.2	Freelancer – itsensätyöllistäjä	7
3.3	Freelancerina tapahtumatekniikan alalla	11
3.4	Freelancerina toimimisen etuja ja haasteita	12
4	Palkkiot, verotus ja sopimukset	13
4.1	Verotus	13
4.2	Vakuuttaminen ja sosiaaliturva	14
4.3	Työehtosopiminen ja palkkioneuvottelu	15
4.4	Kilpailulainsäädäntö Suomessa ja muualla	18
4.5	Suomalaisten tulotaso	19
4.6	Temen palkkasuositus tapahtumatuotantoon	21
5	Kyselytutkimus tapahtumatekniikan freelancereille	22
5.1	Yleiskatsaus vastauksiin	23
5.2	Työstä maksettavan korvauksen muoto	26
5.3	Vuositulot	28
5.4	Yritystoiminta	30
5.5	Työkorvausten taso laskuttavilla freelancereilla	32
5.6	Palkkana maksettavien korvausten taso	35
5.7	Muut maksettavat lisät	37
5.8	Kyselyyn osallistuneiden näkemyksiä freelancerina toimimisesta	38
5.8.1	Valmiit väittämät	38
5.8.2	Sana on vapaa	40
6	Pohdinta	42
	Lähteet	44

Liite

48

E-lomakekysely

48

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö on syntynyt tarpeesta ymmärtää tapahtuma-alaa yksityiskohtaisemmin ja ottaa selvää itselleni merkityksellisen tapahtumatekniikan alan tilanteesta. Tapahtuma-ala on kokonaisuutena hyvin kirjava: se koostuu lukuisien eri alojen osaamisesta ja yhdistää ammatteja useilta toimialoilta. Ala onkin Suomessa vielä monella tavalla kehittymässä, ja itse työn sisältö ja toimenkuva on sopimuksiin ja työehtoihin liittyviä toimintatapoja vakiintuneempaa. Tapahtuma-alasta kertyy hiljalleen dataa, mutta valtakunnallisissa tilastoissa sen näkemisestä saa toistaiseksi haaveilla. Niiltä osin kun dataa tapahtumatekniikan alasta ja sen työntekijöistä löytyy, se esitetään pienenä osana muiden alojen tilastoja. Tämän takia keskityn työssäni yksityiskohtaisemmin tapahtumatekniikkaan omana toimialanaan, joka sisältää tapahtumatekniikkaa myyvät ja vuokraavat tahot sekä tekniikan parissa työskentelevät ihmiset. Työssä käsitellään alaa erityisesti vaihtelevissa tapahtumaympäristöissä toimivan freelancerin näkökulmasta.

Tapahtumatekniikka on alana pieni ja tiivis. Alan ammattilaiset ovat verkostoituneet keskenään ja muodostaneet alalle käytännöt pitkälti omilla ehdoillaan vuosikymmenten aikana. Kehityskulusta huolimatta työhön liittyvissä ehdoissa on edelleen puutteita, eivätkä työolot ole kaikissa tapauksissa työntekijän näkökulmasta pidemmän päälle kestäviä. Koronapandemian aikana ja sen jälkeen on kuitenkin otettu tärkeitä askelia eteenpäin kohti yhtenäisempää toimialaa. Koronakriisin myötä alalta on poistunut työntekijöitä, mikä osaltaan vaikuttaa laajempaan tarpeeseen päivittää käytäntöjä. On aihetta tarkastella, minkälaiset olosuhteet ja työn ominaisuudet saavat ammattilaiset pysymään tapahtumatekniikan alalla, ja toisaalta mikä siitä tekee houkuttelevan kipeästi kaivatuille uusille tekijöille. Alan houkuttelevuuteen vaikuttavat alan työkuulttuurin lisäksi koko ympärillä vaikuttavan yhteiskunnan ja työelämän rakenteet, jotka mahdollistavat erilaiset työntekomuodot ja määrittelevät niiden tuoman turvan ja kannattavuuden yksilölle.

Freelancerit muodostavat tapahtuma-alalle elintärkeän joukon erikoisosaajia, joita ilman tapahtumat eivät toteudu. Tekniikkaa myyvät ja vuokraavat yritykset tarvitsevat joka vuosi teknisiin toteutuksiin yhteensä sadoittain osaavaa henkilökuntaa, joista kaikilla ei välttämättä ole kirjallista työsopimusta yhdenkään yrityksen kanssa, mutta jotka silti tienaa koko elantonsa näillä töillä. Tapahtumateknisen alan kehittyessä on oleellista kysyä, turvaako kutsumustyö riittävän hyvin toimeentulon alalla, joka ei tulisi toimeen ilman heitä. Onko freelancereiden sosiaaliturva kunnossa, vai olisiko työoloissa ja työehdoissa parantamisen varaa? Ovatko kaikki työntekijät keskenään tasavertaisessa asemassa taloudellisesta ja sosiaalisesta näkökulmasta, riippumatta suhteen laadusta työn teettäjään? Toivon opinnäytetyön herättelevän ajatuksia tapahtumatekniikan alan järjestäytymisen tarpeellisuudesta ja alan standardisoinnista sopimusten ja sovellettavien ehtojen kannalta.

2 Tapahtuma-ala esitystekniikan freelancerin työkenttänä

Tapahtumateollisuuden määritelmän mukaan tapahtuma on olemassa tietynä aikana tietyssä fyysisessä tai virtuaalisessa paikassa, ja se sijoittuu rajatun osallistujajoukkonsa arjen rutiinien ulkopuolelle. Tapahtuma voi olla kertaluonteinen tai toistua useammin. (Wirén, Westerholm & Liikamaa 2020.) Tapahtumia ovat esimerkiksi konsertit, festivaalit, urheilutapahtumat, juhlat, gaalat, messut ja seminaarit. Tapahtuma-ala tarkoittaa tapahtumien järjestämiseen liittyvää liiketoimintaa, johon sisältyy tapahtumatekniikan lisäksi esimerkiksi ohjelmapalveluja, lipunmyyntiä ja tapahtumatilojen vuokrausta. Tapahtuman järjestäminen vaatii onnistuakseen tapahtuma-alalle ominaista monimutkaista ja monipuolista ammattilaisten verkostoa, johon kuuluu alihankkijoita useilta eri aloilta. (Hyökyaara & Vainio-Pekka 2012.)

Tapahtuma-ala työllistää Suomessa arviolta 20 000 henkilöä vakituisesti ja tilapäisesti vuosittain n. 175 000 (Wirén ym. 2020). Alalla toimii arvioiden mukaan noin 8 300–9 200 yritystä, joiden liikevaihto on yhteensä 2,1–3,3 miljardia euroa

(Ali-Yrkkö & Pajarinen 2021). Tapahtuma-alan vuoden 2019 0,72 miljardin liikevaihdosta tapahtumatekniikan osuus oli 11 % eli lähes 80 miljoonaa, ja Tapahtumateollisuuden raportissa mukana olleista yrityksistä 24,2 % (65 vastaajaa) kertoi edustavansa tapahtumatekniikan toimialaa. (Wirén ym. 2020.)

2.1 Tapahtumatekniikan määrittely

Tapahtumatekniikka on Tapahtumateollisuuden selvityksen mukaan tapahtumajärjestämisen jälkeen toiseksi yleisin toimiala koko tapahtuma-alan sisällä (Wirén ym. 2020) ja muodostaa siten keskeisen osan alan verkostosta. Tapahtumatekniikalla tarkoitetaan tässä työssä tapahtumien yhteydessä käytettyä esitystekniikkaa, kuten valo-, ääni- ja kuvateknisiä järjestelmiä ja laitteita, esiintymislavarakenteita ja esitystekniikkaan liittyviä tilapäisrakenteita, sekä näiden vuokrausta ja asennusta tilapäisesti tapahtumiin. Lisäksi tapahtumatekniikkaan sisältyy itseisarvoisesti esitysteknisen toteutuksen tuottaminen, suunnittelu ja projektijohtaminen.

Työllistyä voi tapahtumateknisellä kentällä monenlaisiin rooleihin joko tuotannon osa-alueelle tai projektin toteutusvaiheeseen. Tehtävänimikkeitä voivat olla esimerkiksi teknikko, operaattori, stagehand tai tekninen tuottaja.

2.2 Tapahtuma-alan luokittelu tilastoissa

Tapahtuma-alan yhteiskunnallisen aseman hahmottamiseksi sitä olisi oleellista tarkastella suhteessa muihin suomalaisiin aloihin esimerkiksi toimialaluokituksen perusteella. Alan kokonaisvaltaisesta tai alan yksinyrittäjien taloustilanteesta on haastavaa muodostaa luotettavaa yleiskuvaa ilman sille kuuluvaa luokitusta. Toimiala ilmoitetaan yritystä perustettaessa kaupparekisteriin ja Verohallinnolle. Kaupparekisteriin ilmoitettavia toimialoja voi olla useampia, ja ne muotoillaan vapaasti. Verohallinnolle puolestaan ilmoitetaan toimiala, jolla yritys pääasiassa toimii eli yrityksen päätoimiala, jota käytetään tiedonkeruun perusteena tilastoinnissa. Tämä toimialaluokitus, TOL 2008, helpottaa suomalaisten

toimialojen kansainvälistä vertailua, sillä se perustuu kansainvälisiin NACE-luokituksiin¹, mutta tämän kääntöpuolena on kokonaisten alojen hajoaminen tilastojen ulottumattomiin. (Ali-Yrkkö & Pajarinen 2021; PRH i.a.)

Tapahtuma-alalle ei ole Tilastokeskuksen TOL 2008 -listauksessa omaa toimialaluokitustaan. Tästä syystä tapahtuma-alan yritykset ovat jaoteltuna kymmeneen eri toimialoihin. Sen sijaan, että tapahtuma-alan yritys olisi luokiteltu varsinaisen liiketoimintansa kautta (kuten tapahtumatekniikan palvelut), perustuu luokitus tällä hetkellä enemmän sisältöön ja formaattiin (esim. "kulttuuri- ja viihdetoiminta"). Osa tapahtuma-alan liiketoiminnasta on luokiteltu ympäröivästä toimialaan, joka ei kuvasta toimintaa lainkaan (esim. "muut erikoistuneet palvelut liike-elämälle"). Tämä hankaloittaa tapahtuma-alan yritysten ajantasaista ja luotettavaa tilastointia kokonaisuutena, sillä eri kriteereillä eri yrityksiä voi katsoa sisältyvän tapahtuma-alaan, eikä selkeää rajanvetoa ole. Osalle yrityksistä tapahtumat ovat pieni osa liiketoimintaa, kun taas toisille valtaosa vuosittaisesta liikevaihdosta syntyy tapahtuma-alalla toimimisesta. (Kuusisto & Sahlstedt 2021; Wirén ym. 2020.)

Paitsi tapahtuma-ala kokonaisuudessaan, myös tapahtumatekniikan yritykset pirstoutuvat tilastoinnin sekaan sen mukaan, minkä ne ovat ilmoittaneet päätoimialakseen ja minkä sisällön parissa ne toimivat. Tapahtumatekniikan yrityksillä suhteellisen yleinen, erityisesti kulttuurisisältöä tukevaa tapahtumatekniikkaa kuvaava toimialaluokitus on "90020 Esittäviä taiteita palveleva toiminta", joka on sisällytetty luokitukseen ensimmäisen kerran TOL 2008 -listauksessa. Tämä toimialaluokitus sisältää kuitenkin enimmäkseen yrityksiä, joiden toiminta ei liity tapahtumiin lainkaan, ja toisaalta merkittävä osa tapahtumatekniikan yrityksistä on ilmoittanut toimialakseen jonkun muun. Esimerkiksi "Esittävät taiteet"- tai "Ohjelmatoimistot ja manageripalvelut" -luokituksen alta löytyy lukuisia alalla

¹ (*Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne*; taloudellista toimintaa harjoittavien yksiköiden toimialaluokitus)

tunnettuja ensisijaisesti tapahtumatekniikan parissa toimivia yrityksiä, jotka on perustettu ennen vuotta 2008.

Kaupparekisteriin vapaamuotoisesti ilmoitettava toimiala, jolla kuvaillaan varsinaista liiketoimintaa, mahdollistaa tapahtuma-alan yritysten hakemista hieman tarkemmin. Vapaan muotoilun käänköpuolena on, että alaa ei haeta valmiista luettelosta, minkä takia on mahdotonta arvata, millä kaikilla tavoilla yritykset ovat toimialansa rekisteriin ilmoittaneet. Myös tämä hajottaa yritykset erilleen, sillä osa yrityksistä on ilmoittanut useita toimialoja, ja osa puolestaan on ilmoittanut toimialan hyvinkin laveasti tai jättänyt sen kirjaamatta ja käyttäa ainoastaan TOL 2008 -luokitusta.

Tapahtumateollisuus ry on vuonna 2020 ilmaissut tapahtuma-alan oman toimialaluokituksen olevan edellytyksenä alan kasvun edistämiseksi. Syksyllä 2021 Tilastokeskus on käynnistänyt hankkeen toimialaluokituksen uudistamiseksi, johon on Tapahtumateollisuus ry:n mukaan jätetty aloite tapahtuma-alan tunnistamisesta luokituksissa. (Wirén ym. 2020.) Tilastokeskukselta saadun tiedon mukaan uudistettaviin toimialaluokituksiin on odotettavissa muutama uusi toimiala, jotka palvelevat tapahtumateollisuuden aloja. Tulevaisuudessakin toimialat jaotellaan tapahtumatyyppin mukaan (esim. messu- ja yritystapahtumien järjestäminen, kulttuuritapahtumien järjestäminen, urheilutapahtumien järjestäminen). Lisäksi on odotettavissa luokitus kulttuuritapahtumien esitystekniikan palveluille, joka näkyy tilastotiedoissa ensimmäisen kerran vuonna 2026. (Rantanen 2023.)

3 Freelancerina työelämässä

Tapahtumatekniikan ammattilaisille freelancerina toimiminen on hyvin yleistä ja oletettavasti tuttua vähintään käsitteenä, mutta työmarkkinoilla freelancerin asema ei ole yksiselitteinen. Yhtäältä se mahdollistaa yksilölle kokoaikaiseen palkkatyöhön verrattuna erilaista kontrollia omasta elämästään, toisaalta taas freelancerit ovat ryhmänä huonosti tunnistettu työlainsäädännössä. Freelancerina toimimista pidetään poikkeavana tapana tehdä työtä, vaikka se on entistä yleisempää yhä useammilla aloilla.

3.1 Työn eri muodot

Suomessa tunnistetaan lainsäädännön ja verotuksen kannalta kaksi tapaa työkennellä: palkansaajana tai yrittäjänä. Näillä kahdella ryhmällä on lisäksi eroa mm. sosiaaliturvan ja työsuojelun kannalta sekä työstä saatavan korvauksen muodossa.

Työllisistä suomalaisista n. 84 % on palkansaajia ja n. 16 % yrittäjiä vuoden 2022 tilastoissa. Tilaston 2,6 miljoonasta työsuhteesta kokoaikaisia oli 81 % ja osa-aikaisia 19 %. (Tilastokeskus 2023.) Yksinyrittäjien lukumäärä on jatkuvassa kasvussa ja on vuosituhannen alusta asti ollut työelämässä selkeä muutostrendi. Vuoden 2020 tasolla yksinyrittäjiä oli n. 190 000 eli 69 % kaikista yrittäjistä ja n. 13,4 % kaikista työllisistä (Hellstén & Hämeenniemi 2022).

Palkansaaja on työsuhteessa työnantajaan ja on tehnyt työnantajan kanssa työsopimuksen, josta ilmenevät työn keskeiset ehdot kuten palkkaus, työaika, kesto ja pääasialliset työtehtävät. Työsopimus voi olla suullinen, kirjallinen tai sähköinen, ja sen kesto voidaan määrittää toistaiseksi voimassa olevaksi tai määräaikaiseksi, jolloin työsuhteen loppuminen tiettyyn aikaan tai projektin päättymishetkellä on tiedossa työsuhdetta solmittaessa. Sopimus voi syntyä myös hiljaisesti työnantajan salliessa työntekijän työkennellä yrityksessään. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017.) Työntekijältä edellytetään henkilökohtaista työtä työnantajan lukuun sovittuna aikana, eli työntekijä ei voi teettää työtään toisella henkilöllä sopimatta tästä työnantajan kanssa. Työaika määritellään kokoaikaiseksi, jos työtä tehdään yleensä viitenä päivänä viikossa yhteensä 37,5–40 tuntia. Jos viikon aikana työpäiviä ja tunteja kertyy vähemmän, kyseessä on osa-aikainen työ. Näiden lisäksi tilanteissa, joissa yrityksen työvoimatarve ei ole kiinteä, tai työntekijän omasta aloitteesta, voidaan sopia vaihtelevasta työajasta, jossa viikoittaiselle työajalle määritetään enimmäis- ja vähimmäismäärä. Mikäli työajan vähimmäismäärä on nolla, puhutaan nollatuntisopimuksesta. (Työsuojelu.fi i.a.)

Yrittäjä on henkilö, joka tekee ansiotyötä omaan lukuunsa, ilman työsuhdetta.

Tilastokeskuksen määritelmä:

Yrittäjäksi luetaan henkilö, joka harjoittaa taloudellista toimintaa omaan laskuun ja omalla vastuulla. Yrittäjä voi olla työnantajayrittäjä tai yksinäisyrittäjä, kuten ammatinharjoittaja tai freelancer. Osa-
keyhtiössä toimiva henkilö, joka yksin tai perheensä kanssa omistaa vähintään puolet yrityksestä, luetaan yrittäjäksi. (Tilastokeskus i.a.)

Yrittäjään eivät päde työsopimus- tai työaikalaki, vaan työntekotapa ja -aika ovat yrittäjän itsensä päätettävissä. Lisäksi yrittäjällä on oikeus hinnoitella työnsä vapaasti. Myös yrittäjänä tehdystä työstä voidaan tehdä toimeksiantosopimus, josta ilmenevät työsuoritteeseen liittyvät ehdot (Linteri & Peltari 2023).

Kasvava trendi työelämässä on viime vuosien ajan ollut vakituisten ja kokoai-
kaisten työsuhteiden määrän vähentyminen. Yhä useammin työtä tehdään epä-
tyypillisessä muodossa, eli jollain muulla tavalla kuin vakituksessa työsuhteessa.
Epätyypillisen työn yleistymisestä puhutaan myös prekarisaationa, joka globaa-
listi koskettaa erityisesti nuoria korkeakoulutettuja naisia. Prekarisaatio sanana
juontuu sanoista, joilla on kuvailtu mm. haavoittuvuutta ja epävarmuutta. Kult-
tuurin ja taiteen aloilla epätyypillinen työ – prekaari työ – on kautta aikain ollut
epävarmojen työmarkkinoiden vuoksi enemmän sääntö kuin poikkeus, minkä
takia kulttuurialan työntekijöitä voisi pitää epätyypillisen työn edelläkävijöinä.
(Mm. Haapala 2016; Halonen 2009; Kaartinen 2012; Hautamäki ym. 2017.)

3.2 Freelancer – itsensätyöllistäjä

Käsite itsensätyöllistäjä kuvastaa työntekijöiden joukkoa, jotka työskentelevät
yrittäjänä tai yrittäjämäisesti yksin ilman palkattuja työntekijöitä. Itsensätyöllis-
täjä voi työskennellä niin palkansaajana, yrittäjänä, ammatinharjoittajana kuin
freelancerina. Nämä termit ovat osittain limittyviä, ja esimerkiksi tapahtuma-
alalla saatetaan viitata kaikkiin näihin epätyypillisen työn tekijöihin freelance-
reina. Freelancereille ominaista on työskentely projektiluontoisesti tai tilapäi-
sesti, useammalle työn- tai toimeksiantajalle vuoden aikana tai usein myös sa-
manaikaisesti. Freelancerina toimiminen on yleistä paitsi tapahtuma-alalla,

myös yleisesti kulttuuri- ja media-alalla esimerkiksi toimittajien, näyttelijöiden, muusikoiden ja kuvataiteilijoiden parissa. Myös erilaista konsultti- ja asiantuntijatyötä tehdään enenevässä määrin projekteina freelancerina. Riippumatta työn muodosta – eli siitä, toimiiko työsuhteessa vai yrittäjänä – freelancereille on yhteistä yrittäjämäinen toiminta ja yritystoimintaan liittyvien taitojen hallinta. Yrittäjille ominaiseen tapaan he mm. myyvät omaa työtään ja osaamistaan, verkostoituvat ja neuvottelevat hinnoista. (Haapala 2016; Pärnänen & Sutela 2014.)

Joillekin itsensätyöllistäjistä yrityksen perustaminen on luonteva ja omaehtoinen valinta, osa taas ajautuu yrittäjyyden pariin olosuhteiden pakosta, esimerkiksi siksi, että oman alan työpaikkoja ei ole riittävästi tarjolla. Tilastokeskuksen vuoden 2015 kyselytutkimuksen mukaan 33 % kulttuuri- ja käsityöalojen yrittäjistä on kertonut joutuneensa yrittäjäksi olosuhteiden pakosta, kun vastaava luku kaikilla aloilla keskimäärin oli 17 %. Yrittäjyyteen ajavia tekijöitä voivat olla myös esimerkiksi työllistävän yrityksen työtehtävien ulkoistaminen ja palveluiden ostaminen mieluummin toiselta yritykseltä, millä yritys säästää kustannuksissa työntekijämaksujen osalta ja kilpailuttaa hintoja. (Linteri & Peltari 2023; STTK 2015, 6.) Kulttuurialoilla toimiville freelancereille yrityksen perustaminen onkin usein ennen kaikkea oman työllistymisen edistämisen väline sen sijaan, että toiminnalla tavoiteltaisiin liikevoittoa (Salo 2022, 78).

Yrittäjä kantaa vastuun periaatteessa ainoastaan työnsä lopputuloksesta ja sen valmistumisesta sovittuun määräaikaan mennessä. Kuitenkin käytännössä freelancerit – etenkin tapahtumatekniikan alalla – työskentelevät työn tilanteen yrityksen alaisuudessa myös yrittäjänä toimiessaan, ja heiltä odotetaan työsuoritusta henkilökohtaisesti. Koska tapahtumat ovat aikaan sidottuja, on työn aikataulutus myös sen pohjalta ennalta määritetty, toisin kuin monen muun alan freelancereilla, joiden työn rytmiä määrittelee ainoastaan määräaika, johon mennessä toimeksiannon tulee olla valmis. Vaikka osa freelancereista toimiikin yrittäjästatuksella, edellä mainitut seikat muistuttavat merkittävästi työsuhteen tunnusmerkkejä. Näitä ovat: sopimus, työn tekeminen henkilökohtaisesti toisen lukuun, työskentely johdon ja valvonnan alaisuudessa, sekä työstä saatava korvaus, joka tyypillisesti maksetaan palkkana (Työsuojelu.fi i.a.).

Työttömyysturvalaissa on tunnistettu palkansaajan ja yrittäjän välimaastoon jäävä yrittäjäjoukko seuraavasti:

Palkansaajaan rinnastettavalla yrittäjällä tarkoitetaan yrittäjää, joka itse osallistuu työsuoritukseen toimeksiantajan määräämällä tavalla, on toimeksiantosuhteessa samoihin harvalukuisiin toimeksiantajiin ja jolla ei ole kiinteää osto- tai myyntipaikkaa tai vastaavaa toimipaikkaa toiminnan harjoittamista varten. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 6 §.)

Määritelmä tälle ryhmälle siis on laissa olemassa, mutta käytännössä sen olemassaoloa ei juuri näy.

Vaikka freelancerina työn sisältö on hyvin samankaltaista yrittäjän ja palkansaajan asemassa, on seikkoja, jotka sekä työn suorittajan että työn teettäjän on otettava huomioon riippuen työntekotavasta. Näkyvin ero yrittäjänä ja työsuhteisena toimivan freelancerin välillä on työstä saatu korvaus, joka maksetaan työsuhteesta palkkana ja yrittäjälle laskulla työkorvauksena. Yrittäjänä ja työsuhteisena työntekijänä toimimisen välillä on muitakin keskeisiä eroja mm. verotuksellisesti sekä sosiaaliturvan kannalta. Työsuhteessa työnantaja huolehtii suurimmaksi osaksi freelancerin vakuuttamisesta ja verojen maksamisesta samaan tapaan kuin muidenkin työntekijöiden kohdalla, kun taas yrittäjä on näistä itse vastuussa. (Verohallinto 2022.) Tätä käsitellään lisää luvussa 4.

Osa freelancereista työskentelee lisäksi tavoilla, jotka on vaikea lajitella tarkasti palkkatyöhön tai yrittäjyyteen, vaikka virallisesti näiden kahden välissä ei ole kevytmuotoa. Yksi tällainen tapa on laskutuspalvelun käyttäminen, jonka käyttöön päädytään eri syistä. Joillekin se on tapa tienata sivutuloja tai tunnustella yrittäjänä toimimista ennen oikeaan yritystoimintaan uskaltautumista (Karppinen 2019, 5). Tapahtumatekniikan alalla laskutuspalveluiden pariin voidaan päätyä siksi, että laskuttamalla voidaan kokea työmahdollisuuksien avautuvan paremmin, samalla kun varsinainen yrittäjyys tuntuu liian isolta harppaukselta. Etenkin pienten yritysten projekteihin työllistymistä yksilö voi pitää todennäköisempänä siitä laskuttamalla, mikäli yritykselle on yksinkertaisempaa tai halvempaa mak-

saa työstä lasku kuin palkkaa. Laskutuspalvelun käyttöön liittyy kuitenkin kääntöpuolia, jotka eivät ole ihanteellisia palvelua pääasiallisen elannon hankkimiseen käyttävän henkilön kannalta.

Laskutuspalvelua käyttävä freelancer, nk. kevytyrittäjä, joka ei ole perustanut yritystä, on yleensä verotuksen näkökulmasta palkansaaja, mutta sosiaaliturvan ja eläkevakuuttamisen näkökulmasta yrittäjä (mm. Verohallinto 2023b). Kevytyrittäjänä freelancer lähettää työn tilaajalle laskun laskutuspalvelun kautta, joka pidättää laskusta oman palvelumaksunsa lisäksi alv:n ja ennakonpidätyksen käyttäjän ilmoittamien tietojen mukaisesti ennen palkkion maksua käyttäjälle. Osa laskutuspalveluiden asiakkuuksista sisältää tapaturma- ja/tai vastuuvakuutuksen käyttäjälleen (kevytyrittajaksi.com i.a.), mutta työn tilanneen yrityksen vakuutukset eivät vakuuta freelanceria ilman työsuhdetta. (Verohallinto 2023b.) Kun työn teettäjän ja työn suorittajan väliin lisätään kolmas osapuoli tai jos työn muoto ei ole täysin selvillä molemmille osapuolille, on työn ehtoihin liittyvien epäselvyyksien ja väärinkäsitysten riski ilmeinen.

Kevytyrittäjälle kuuluvat siis samat vakuutusvelvollisuudet kuin yrittäjällekkin (ks. luku 4.2), mutta tosiasiaassa nämä velvollisuudet jäävät usein täyttämättä, jos tarvittavaa tietoa yrittämisen peruseriaatteista ei ole. Lisäksi y-tunnukseton kevytyrittäjä jää ilman yrittäjälle kuuluvia verohyötyjä: esimerkiksi pienimuotoisesta yritystoiminnasta ei ole mahdollista saada arvolisäveron alarajahuojennusta, eikä tehdyistä hankinnoista voida tehdä alv-vähennystä ilman yrityksen perustamista ja alv-rekisteriin kuulumista. Kevytyrittäjä voi siis olla näkemyksestä riippuen ennen kaikkea markkinointitermi laskutuspalveluille, sillä yrittäjäksi se yksin ei käyttäjäänsä tee, vaan lähinnä kaventaa työn teettäjän vastuuta huolehtia työntekijän sosiaaliturvasta. (Haapala 2016; Karppinen 2019; Saveljeff 2019; Mäkiranta 2021.)

3.3 Freelancerina tapahtumatekniikan alalla

Tapahtumatekniikan ala perustuu kestoltaan ja sisällöltään erilaisille projekteille, joiden toteutus edellyttää vaihtelevan määrän osaavia työntekijöitä. Esitystekniisiä palveluja myyvä yritys myy tyypillisessä tilanteessa tapahtumaan teknisen tuotannon ja toteutuksen, jonka suorittamiseen projektipäällikkö arvioi tarvittavan määrän tekijöitä. Näillä yrityksillä on harvoin varaa tai syytä pitää palkkalistoillaan ympärivuotisesti tarpeeksi työsuhteisia työntekijöitä toteuttamaan kaikkia tapahtumia. Sen sijaan projekteissa hyödynnetään usein freelancereita vähintään osana työvoimaa. Etenkin suurimmilla ja freelance-tekniikoita eniten työllistäville yrityksillä on laajat freelancer-verkostonsa, joista kootaan projekti-kohtaiseen organisaatioon sopivat henkilöt. (Kauranen 2023, 26; Makkonen 2023, 12–13.)

Freelancerit saavat projektista työtarjouksen, eli heidät buukataan (engl. *book*, 'varata') projektiin, jossa heiltä odotetaan henkilökohtaista suoritusta ja lähtökohtaisesti myös läsnäoloa annetun ajan puitteissa. Projektin kesto on lyhimmillään joitakin tunteja, kun taas joitain projekteja työstetään kuukausien tai jopa vuosien ajan. Freelance-tekniikan toimeksianto eli työsuorite painottuu usein vasta projektin varsinaiseen toteutusvaiheeseen, jonka kesto on yleensä tunteista noin viikkoon ja johon henkilötyötunteja kuluu tuotannon vaiheista eniten (Kauranen 2023, 27; Makkonen 2023, 9). Alalla puhutaan usein "keikoista", jolla viitataan projektin toteutusvaiheeseen. Keikoilla sekä yrityksen vakituiset työntekijät että freelancerit riippumatta työn muodosta työskentelevät samankaltaisissa tehtävissä ja samanvertaisessa asemassa projektipäällikön tai esihenkilön alaisuudessa.

On tavallista, että yksi yritys buukkaa samoja, aiemmista projekteista tuttuja henkilöitä säännöllisesti ja näin työllistää heitä vuoden aikana paljonkin. Freelancereita työllistää Suomessa rajattu määrä yrityksiä, esimerkiksi paljon tapahtumatekniikan ammattilaisia kerralla työllistäviä tapahtumia tehdään pääosin suurissa tapahtumatekniikan yrityksissä, joita Suomessa on muutamia, kun taas

pienempien yritysten freelancer-verkosto voi koostua muutamasta vakiintuneemmasta tekijästä. Kuitenkin jokaiseen erilliseen projektiin buukatut työntekijät ja freelancerit muodostavat aina uuden, tilapäisen työryhmän. (Kauranen 2023, 26; Makkonen 2023, 12.) Tätä opinnäytetyötä varten tehtyyn kyselyyn vastanneista freelancereista 55 % on työskennellyt neljälle tai useammalle ja 18 % seitsemälle tai useammalle yritykselle viimeisen vuoden aikana. Viidesosaa vastanneista on työllistänyt vain 1–2 yritystä vuoden aikana (ks. luku 3.2 ja työsuhteen tunnusmerkit).

Freelance-tekniikoiden ja muiden tapahtumatekniikan ammattilaisten palkkaaminen tapahtumatuotannon osaksi on siis yrityksille tapa saada ammattitaitoista henkilökuntaa mukaan projekteihin, joihin eivät organisaation omat työntekijät riitä. Koska tapahtuma-ala painottuu sesonkeihin, on perusteltua palkata esimerkiksi teknikoita vain silloin, kun tarve on ajankohtainen. Tapahtumatekniikan ammattilaisille voi olla tarve myös tapahtumatuotannoissa, jotka työllistävät vain muutamia työntekijöitä vuoden ympäri, ja tapahtuman lähestyessä tuotannon eri osa-alueiden työntekijöille on täsmällinen tarve esimerkiksi kokoaikaisesti viikkoja kerrallaan. Erilaisiin projekteihin tarvitaan erilaista osaamista, joten tehtävään sopivan freelancerin palkkaaminen ja työryhmän koostaminen eri osa-alueiden osaajista projektikohtaisesti oman henkilökunnan kouluttamisen sijaan voi olla yritykselle järkevää. (Hyökyvaara & Vainio-Pekka 2012; Juutilainen 2021; Makkonen 2023, 32.)

3.4 Freelancerina toimimisen etuja ja haasteita

Freelancerina toimiminen tarjoaa yksilön kannalta enemmän valinnanvapauksia verrattuna työsuhteeseen. Tätä on esimerkiksi töiden ja työaikojen valitseminen vapaammin ja työn jaksottaminen itselle mieluisasti. Toisaalta vapauden ja jouston kääntöpuolena on ennen kaikkea taloudellinen epävarmuus ja se, että töitä tapahtuma-alalla ei ole tarjolla säännöllisesti. Työstä kieltäytymistä välttämään vapaa-ajankin kustannuksella, ja useissa projekteissa työskentely perätysten pitkäkestoisesti ilman lomaa voi aiheuttaa uupumista. Tuotantojen aikataulut ovat lyhentyneet, joten buukkaus projektiin voi tulla lyhyellä varoitusajalla, mikä

vaikeuttaa oman arjen tai vapaa-ajan ennakoimista: vapaata pidetään silloin, kun töitä ei ole. Tapahtumatekniikan alalla, kuten tapahtuma-alalla yleensäkin, tarjolla oleva työ painottuu voimakkaasti sesonkeihin. Erityisesti yritystapahtumia järjestetään paljon kesän alussa ja pikkujoulukautena, kun taas kesä–heinäkuulle sijoittuu valtaosa paljon tapahtumatekniikan ammattilaisia työllistävästä yleisötapahtumista. (Hyökyvaara & Vainio-Pekka 2012; Finland Festivals i.a.) Merkittävä osa tapahtuma-alan freelancereista hakeutuukin sesonkiaikojen ulkopuolella töihin muille aloille. Freelancer joutuu suunnittelemaan henkilökohtaista talouttaan pidemmälle ja varautumaan kausiin, jolloin työtä ei ole tarjolla riittävästi toimeentulon takaamiseksi. (Juutilainen 2021; Kaartinen 2012; Kauranen 2023.)

4 Palkkiot, verotus ja sopimukset

Ennen työn aloittamista työhön liittyvien osapuolten on syytä tietää, tehdäänkö työtä työsuhteessa vai toimeksiantosuhteessa. Työntekomuoto vaikuttaa mm. palkkionmaksuun sekä mahdollisesti sovellettaviin työehtoihin. Työsuhteesta laaditaan työsopimus, joka voi olla kirjallinen, sähköinen tai suullinen. Myös yrittäjästatuksella tehtävästä työstä voidaan laatia toimeksiantosopimus, josta ilmenevät työn ehdot. Vaikka myös suullinen sopimus on pätevä, ongelmatilanteissa on selkeämpää, jos sopimus on tehty kirjallisesti tai vähintään siitä on mustaa valkoisella esimerkiksi sähköpostissa. Sopimuksesta käy ilmi työn sopijapuolet, työehdot, työaika ja muut työ- tai toimeksiantosuhteeseen vaikuttavat ja liittyvät asiat. (Linteri & Pelttari 2023.)

4.1 Verotus

Työsuhteessa työstä maksettu korvaus on palkkaa, josta työnantaja toimittaa ennakonpidätyksen työntekijän toimittaman verokortin mukaisesti. Ilman verokorttia palkasta pidetään 60 prosentin ennakonpidätys. Vuoteen 2018 asti freelancerin oli mahdollista hankkia Verohallinnolta nk. freelance-verokortti, joka mahdollisti useamman työnantajan maksaa palkkoja samalla ennakonpidätys-

prosentilla. Ilman freelance-verokorttia ensimmäinen työnantaja käytti ennakonpidätykseen ensisijaista veroprosenttia ja loput työnantajat lisäprosenttia. Nykyään käytettävässä mallissa verokorttiin on kirjattu yksi ansiotuloraja koko vuodelle, ja freelancer toimittaa kaikille työnantajilleen saman verokortin. Freelancer huolehtii itse siitä, että ansiotulot eivät ylitä verokorttiin merkittyä tulorajaa ja nostaa sitä tarpeen tullen vuoden aikana. (Verohallinto 2018a, 2018b, 2023a.)

Jos tehtävästä työstä ei ole syntynyt työsuhdetta, on kyseessä toimeksiantosuhde, ja freelancer on verotuksellisesti yrittäjän asemassa. Toimeksiantosuhteessa työstä maksettava palkkio on työkorvausta. Yrittäjänä toimiva freelancer hakeutuu toiminnastaan ennakoperintärekisteriin, mikä kertoo työn teettäjälle, ettei tämän tarvitse huolehtia ennakonpidätyksestä työkorvausta maksettaessa. Yrittäjä maksaa ennakonpidätyksen Verohallinnolta saamansa ennakoperintäpäättöksen mukaisesti vuoden aikana. Ilman kuulumista ennakoperintärekisteriin ennakonpidätys jää laskun maksajan vastuulle. (Verohallinto 2023a.)

Alv-rekisteriin kuuluva yrittäjä kerää työstä maksettavan palkkion mukana työn tilaajalta arvonlisäveron (alv), joka on palveluista, myös tapahtumateknikon työstä, 24 %. Yrittäjä vähentää yritystoimintaansa varten ostettujen tavaroiden ja palveluiden alv:n määrän ja maksaa tekemänsä alv-ilmoituksen mukaisesti jäljelle jäävän summan Verohallinnolle. (Verohallinto 2017.)

4.2 Vakuuttaminen ja sosiaaliturva

Työnantajan velvollisuuksiin kuuluu palkanmaksun ja ennakonpidätyksen lisäksi huolehtia työntekijän sosiaaliturvasta sosiaalivakuutusmaksujen muodossa. Sosiaaliturvaan kuuluu aina työnantajan puolesta sairaus- ja työeläkevakuutus, minkä lisäksi työnantajan on maksettava työntekijästä työttömyys- ja työtapaturmavakuutusmaksuja, mikäli työntekijälle maksettava palkka kyseisestä yrityksestä on kalenterivuonna yhteensä vähintään 1 400 euroa. Sairas-, työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksuista työntekijä maksaa osan itse ennakonpidätyksen yhteydessä. (Verohallinto 2022; Sosiaali- ja terveysministeriö i.a.)

Yrittäjän vastuulle kuuluu omasta sosiaaliturvastaan ja vakuuttamisestaan huolehtiminen. Käytännössä tämä tarkoittaa, että yrittäjä hankkii itselleen ja toiminnalleen tarpeelliset vakuutukset, yleisimpänä tapaturma- ja vastuuvakuutuksen. Tiettyjen ehtojen täytyessä yrittäjän on vakuutettava itsensä vanhuuden, työttömyyden ja kuoleman varalta yrittäjän eläkevakuutuksella (YEL) (Yrittäjän eläkelaki, 1272/2006, 1 §). YEL-maksu on vuonna 2023 alle 53- ja yli 63-vuotiailla 24,10 % ja 53–63-vuotiailla 25,60 % työtulosta eli siitä rahamäärästä, jonka samasta työstä voisi saada palkkana. YEL-maksu on pakollinen, kun työtulot ylittävät 8 575,45 euroa vuodessa ja yrittäjätoiminta kestää yli 4 kuukautta. (Kesk. työeläkeyhtiö Varma i.a.) Oman toiminnan alivakuuttaminen eli työtulon ilmoittaminen alakanttiin on yleistä freelancereille aloilla, joissa toimeentulo on epävarmaa. YEL-vakuutettu työtulo vaikuttaa paitsi eläkkeen määrään, myös sairaus- ja vanhempainpäivärahoihin. (Linteri & Peltari 2023.)

Työttömäksi joutuessaan palkansaajalla on mahdollisuus saada ansiopäivärahaa työttömyyskassasta, tai jos ei ole liittynyt sellaiseen, hän voi hakea Kelasta peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea. Yrittäjä voi saada ansiopäivärahaa tiettyin ehdoin Yrittäjäkassasta, tai peruspäivärahaa Kelasta, jos vakuutettu YEL-työtulo ylittää työttömyysturvan alarajan, joka on 14 088 euroa vuonna 2023. Yrittäjän ansiopäivärahan saamisen edellytyksenä on selvitys kokoaikaisen yritystoiminnan lopettamisesta tai että yritystoiminta ei estä tarjotun kokoaikaisen työn vastaanottamista. Sekä yrittäjälle että palkansaajalle ansio- tai peruspäivärahan saamiselle ehtona on työssäoloehdon täytyminen. Huomionarvoista on, että henkilö voi vakuuttaa itsensä työttömyyden varalta vain yhdessä työttömyyskassassa ja yhdellä työntekotavalla. Siispä tapauksessa, jossa henkilö on tehnyt työtä osin työsuhteisena ja osin yrittäjänä, työssäoloehtoon luetaan vain toisella tavalla tehty työ. (Kela 2023; Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 41; Yrittäjäkassa i.a.)

4.3 Työehtosopiminen ja palkkioneuvottelu

Työehtosopimukseen on kirjattu työntekijöiden ja työnantajien välisiä velvollisuuksia ja työsuhhteessa noudatettavia ehtoja. Niissä otetaan kantaa alakohtaisesti

mm. tehtäväkohtaiseen palkkaukseen ja työaikoihin. Työehtosopimukset laaditaan yhdessä työnantajaosapuolen ja työntekijöitä edustavan ammattiliiton toimesta. Sopimus voi olla yleissitova, eli sitä sovelletaan kaikkiin alan työsopimuksiin, tai normaalisitova, jolloin se on käytössä niissä työnantajayrityksissä, jotka ovat sitoutuneet sopimuksen noudattamiseen tai olleet mukana laatimassa sitä. (Suomi.fi 2020.) Yksittäisen yrityksen ja sen työntekijöiden välille voidaan myös laatia yrityksen erityisiin tarpeisiin sovellettu yrityskohtainen työehtosopimus, jollaisia on käytössä esimerkiksi Yleisradiolla. Jos työsuhteeseen ei sovelleta työehtosopimusta, työnantajaa sitoo laissa määritetyt vähimmäisvelvoitteet työntekijää kohtaan.

Tapahtumatekniikan alalla ei ole omaa työntekijöiden ammattiliittoa eikä työehtosopimusta, mutta osaan alan työtehtävistä voidaan työnantajasta tai työntekopaikasta riippuen soveltaa esimerkiksi yleissitovia matkailu- ja ravitsemisalana tai kunta-alan työehtosopimuksia tai teatteri- ja mediatyöntekijöiden liiton neuvottelemia teatterialan työehtosopimusta.

Freelancerina tapahtuma-alalla toimiminen ilman työehtosopimuksia tuottaa omat haasteensa omista oikeuksista kiinni pitämiseen ja työn hinnoitteluun. Neuvotteluasetelma suuren yrityksen ja ilman työsuhdetta toimivan freelancerin välillä on epätasa-arvoinen eikä todellisuudessa useinkaan muistuta yritysten välistä neuvottelua, vaan pikemminkin työntekijän ja työnantajan välistä neuvottelua, erotuksena että työntekijöihin sovellettavat minimiehdot tai mahdolliset työehtosopimuksen mukaiset vähimmäispalkkiot eivät automaattisesti päde freelanceriin, jos työ tehdään yrittäjästatuksella. (STTK 2015.)

Palkasta tai työkorvauksesta neuvotellessa toimeksiantajayritys voi ehdottaa palkkiotaulukon mukaista korvausta työstä, jonka freelancer voi joko hyväksyä tai olla hyväksymättä. Toisaalta freelancerina on mahdollisuus myös asettaa hintansa mahdollisia vakiintuneita palkkiokäytäntöjä tai -sopimuksia korkeammaksi, mutta tämä ei välttämättä ole työn saannin kannalta järkevää, jos yritys pystyy hankkimaan tehtävään samantasoisien tekijän halvemmalla. (Linteri & Peltari 2023.)

Yrityksellä voi parhaassa tapauksessa olla valittavanaan tehtävään sopiva tekijä useiden freelancerien joukosta, kun taas yhtä freelanceria työllistäviä yrityksiä voi vastaavassa tapauksessa olla vain muutamia, jolloin mahdollisuus kilpailuttaa tekijää ja työllistävää yritystä ei ole tasavertainen. Koska tapahtuma-alalla yksittäisen freelancerin vuoden tulot saattavat riippua vain muutamista työllistäjistä, on työtä usein otettava vastaan ja tehtävä hyvin niillä ehdoilla ja hinnoilla, jotka on ennalta määritetty, jotta työtä olisi myös jatkossa (Haapala 2016, 173).

Palkkioneuvottelun lopputulokseen voivat vaikuttaa useat eri tekijät: esimerkiksi työnantajayrityksen koko verrattuna yksittäiseen freelanceriin, freelancerin omat neuvottelutaidot, kokemus oman työn hinnoittelusta sekä alan käytäntöjen tuntemus. Pienen yrityksen kanssa neuvotellessa omasta työstä maksettavaan korvaukseen voi olla helpompi vaikuttaa, jos yrityksellä ei ole samalla tapaa valinnanvaraa tekijöistä tai vakiintunutta palkkataulukkoa.

Muita lopulliseen työn hintaan vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi freelancerin ikä ja sukupuoli. Ikä voi vaikuttaa työstä freelancerille maksettavaan korvaukseen johdonmukaisella tavalla kokemuksen karttuessa mutta osin myös vaivihkaa sosiaalisten rakenteiden kautta. Mm. Josan mukaan (2019) nk. huijarisyndrooma (engl. *imposter syndrome*), eli epäusko siitä, että on taidoillaan rehellisesti saavuttanut asemansa, vaikuttaa erityisesti nuoreen väestöön ja naisiin. Nämä aliarvioivat kyvykkyyttään ja pätevyyttään työtehtäviin, eivätkä he hae korotusta palkkaan, vaikka kokisivat ansaitsevansa sellaisen. Palkkaerot miesten ja naisten välillä näkyvät maailmanlaajuisesti: EU:n sisällä naisille maksetaan keskimäärin 13 % vähemmän kuin samoissa tehtävissä työskenteleville miehille. IPSE:n tutkimuksen mukaan myös itsensä työllistävien naisten työn hinta oli miehiä matalampi: miesten laskutushinta oli 43 % korkeampi kuin naisilla Iso-Britanniassa. Syyksi naisten pienemmälle laskutushinnalle esitettiin raportissa työn arvon aliarviointi paitsi työn teettäjän myös naispuolisen työntekijän omasta toimesta, sekä opastuksen tai kokemuksen puute oman työn hinnoittelusta. (Yordanova 2020.)

4.4 Kilpailulainsäädäntö Suomessa ja muualla

Yksinyrittäjinä toimivien freelancereiden asemaa neuvottelupöydässä hankaloittaa entisestään EU:n toiminnasta tehdyn SEUT-sopimuksen 101 artikla, joka kieltää yritysten välisen kollektiivisen sopimisen, jolla yrittäjät voisivat sopia keskenään työoloihin liittyvistä ehdoista, sillä tämän on katsottu rajoittavan yritysten välistä vapaata kilpailua myös yksinyrittäjien kohdalla.

Vuonna 2022 EU:n komissio on kuitenkin antanut perussopimukselle uudet suuntaviivat, joiden mukaan tätä sopimusta ei voida kohtuudella soveltaa osaan yksinyrittäjistä. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi sellaiset, joissa yrittäjä ei ole tasavertaisessa neuvotteluasemassa työn teettävään yritykseen nähden, yrittäjä on taloudellisesti riippuvainen yhdestä asiakasyrityksestä tai yrittäjä toimii tilajayrityksen alaisuudessa työntekijään rinnastettavassa asemassa. Komission mukaan näillä edellytyksillä yksinyrittäjillä on oikeus työehtosopimukseen eikä niiden soveltamiseen puututa komission toimesta. Ammattiliitot voivat siis edustaa työehtoneuvotteluissa työntekijöiden lisäksi myös itsensätyöllistäjiä. Sovellus koskee yksinyrittäjien työoloja koskevia työehtosopimuksia, johon liittyy mm. työstä maksettava korvaus, työajat ja työntekopaikka, sosiaaliturva ja vakuutukset. (Lamponen 2022.)

Suomen Työehtosopimuslaki toistaiseksi sanamuodollisesti sallii työehdoista neuvottelun vain työntekijöitä edustavalle rekisteröidylle yhdistykselle (Työehtosopimuslaki 436/1946, 1 §). Suomen laki ei erikseen kiellä yrittäjän kuulumista ammattiliittoon, jotka sopimuksista neuvottelevat, mutta neuvoteltuja työehtosopimuksia ei kuitenkaan sovelleta yrittäjästatuksella toimiviin henkilöihin, vaikka he olisivat liiton jäseniä.

Euroopan maista Tanskassa ja Saksassa lainsäädäntö sallii sen, että osalla itsensätyöllistäjistä on mahdollisuus perustaa järjestöjä, jotka voivat neuvotella työehdoista, vähimmäispalkkioista tai standardisopimuksista työnantajayritysten kanssa. Kollektiivisopimuksista on esimerkkejä molemmista maista kulttuuri- ja media-aloilta. (STTK 2015; Haapala 2016, 217.)

Tanskassa tämä koskee kaikkia freelancereita sekä sellaisia yksinyrittäjiä, joilla on taloudellinen riippuvuus tai vain muutama toimeksiantosuhde vuoden aikana, eli ns. työmarkkinoiden kolmatta ryhmää työntekijöiden ja yrittäjien ohella. Tähän ryhmään lukeutuvat itsensätyöllistäjät voivat liittyä ammattiliittoon, jos yrittäjällä on enintään yksi työntekijä. Freelancerit ovat järjestäytyneet alakohtaisiin liittoihin, jotka neuvottelevat standardisopimuksista ja minimihinnoista työnantajirytysten kanssa. (STTK 2015, Työ- ja elinkeinoministeriö 2013.)

Saksassa sopimisen salliminen koskee sellaisia yksinyrittäjiä, joilla suhde toimeksiantajaan muistuttaa enemmän työsuhdetta, eli on ns. "palkansaajan kaltaisen henkilö", jonka kriteerinä pidetään mm. työn toteuttamista henkilökohtaisesti ilman työntekijöitä. Näillä henkilöillä on taloudellinen riippuvuus yhteen toimeksiantajaan ja heidät verrataan työoikeudellisesti palkansaajiin. Yritysten, myös yksinyrittäjien välinen kollektiivinen neuvottelu on kiellettyä, mutta em. taloudellisesti riippuvaisilla yksinyrittäjillä on lain nojalla tähän mahdollisuus. Heille on yleistä kuulua alakohtaisiin ammattiyhdistyksiin, jotka yhdessä joidenkin ammattiliittojen kanssa ajavat taloudellisesti riippuvaisten henkilöiden etuja. (STTK 2015, Työ- ja elinkeinoministeriö 2013.)

4.5 Suomalaisen tulotaso

Työehtosopimuksissa määritellään muiden työhön liittyvien ehtojen lisäksi alakohtaisesti palkkiot tehtävän mukaan, myös pienin mahdollinen maksettava tuntipalkka. Esimerkiksi rakennusalan työehtosopimuksessa aloittelevan työntekijän vähimmäispalkka on 11,26 euroa tunnilta (Rakennusalan TES 2022). Suomen lakiin vähimmäispalkasta on kirjattu seuraavasti:

Jos työsuhteessa ei tule sovellettavaksi työehtosopimuslain nojalla sitova työehtosopimus eikä yleissitova työehtosopimus eivätkä työnantaja ja työntekijä ole sopineet työstä maksettavasta vastikkeesta, on työntekijälle maksettava tekemästään työstä tavanomainen ja kohtuullinen palkka. (Työsopimuslaki 2001/55, 2 luvun 10 §)

Työehtosopimisen soveltamisalan ulkopuolisesta työstä maksettavaa vähimmäiskorvausta ei ole siis laissa määritelty tarkasti, vaan on periaatteessa tulkinanvaraista, mitä palkkaa pidetään kohtuullisena.

Suomalaisten kokoaikaisten palkansaajien tuntipalkan mediaani oli 16,8 ja keskiarvo 17,2 euroa vuonna 2021. Jos otetaan huomioon lisäksi työntekijöiden tienamat lisät, kokonaisansioiden mediaani oli 17,5 ja keskiarvo 18,2 euroa. Kuukausiansioiden mediaani oli samana vuonna kaikissa ammattiluokissa 3 315 euroa ja keskiarvo 3 734 euroa. (Tilastokeskus 2023a; Tilastokeskus 2023b.)

Freelance-työtä, itsensätyöllistämistä ja yksinyrittäjyyttä käsittelevissä lähteissä nousee usein esiin taloudellinen epävarmuus, vaikka tyytyväisyys työhön on palkansaajia paremmalla tasolla. Pärnäsen ja Sutelan Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013 -raportin mukaan kulttuuri- ja käsityöaloilla taloudellinen epävarmuus ja tulojen vaihtelu oli muita aloja yleisempää. Mainittujen alojen vastaajista vajaa kaksi kolmasosaa koki jonkinasteista taloudellista epävarmuutta, kun muilla aloilla vastaavaa koki noin kolmasosa. Koulutustaso tai yrittäjyyden kesto ei vaikuttanut tulotason nousuun samassa suhteessa kuin palkansaajilla. Myöskään tulojakauma ei ollut yhteneväinen: itsensätyöllistäjistä lähes kolmasosa sijoittui tulojakauman alimpaan kymmeneen prosenttiin, kun palkansaajien tulojakauma oli huomattavasti tasaisempi ja painottui keskimmäisiin kymmenyksiin. (Pärnäsen & Sutela 2014, 101–107.)

Vuonna 2012 itsensätyöllistäjien vuosikohtainen tulojen mediaani oli 20 500 euroa ja keskiarvo 24 400 euroa, kun palkansaajilla vastaavat luvut olivat 26 200 ja 28 200 euroa. Tilastossa näkyi tuloerot sukupuolten välillä: naisilla vuositulojen mediaani oli 18 700 ja miehillä 23 700 euroa vuodessa. (Pärnäsen & Sutela 2014, 101–103.)

Suomen Yrittäjien vuonna 2022 teettämän yksinyrittäjäkyselyn mukaan yksinyrittäjien tulotaso oli edelleen matala, vaikka kehitystä oli tapahtunut parempaan suuntaan. Alle 1 000 euroa kuukaudessa (brutto) ilmoitti tienanneensa 23 % kaikista vastanneista, 59 % osa-aikaisista ja 15 % kokoaikaisista yksinyrittäjistä. 1 000–1 999 euroa tienasi kaikista vastaajista 21 % ja osa-aikaisista 23 %. Vain 35 % kaikista vastaajista ilmoitti bruttotuloikseen yli 3 000 euroa kuukaudessa, osa-aikaisista 10 %. (Hellstén & Hämeenniemi 2022.)

4.6 Temen palkkasuositus tapahtumatuotantoon

Tapahtumatekniikan alalla ei ole omaa työehtosopimustaan, mutta teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto Teme on antanut tapahtumatuotantoon suosituksen työsuhde- ja palkkaehdoista vuonna 2022. Suositus koskee tapahtumatuotannon parissa työsuhteisena toimivia työntekijöitä. Palkkasuosituksella on jaoteltu neljään eri palkkaryhmään tehtäviin vaaditun osaamisen ja kokemuksen perusteella.

Taulukko 1. Lainaus teatteri- ja mediatyöntekijöiden liiton palkkasuosituksesta tapahtumatuotantoon palkkaryhmittäin. (Teme 2022). (sic)

Päiväpalkka 8-tunnin työpäivästä (sulkeissa tuntipalkka)	Palkkaryhmät tapahtumatoiminnassa
Palkkaryhmä I 99,- (12,38)	I ryhmä assistentit/avustavat henkilöt: Täysin ohjauksen varassa olevat avustavat työntekijät. Ei ammattitutkintoa eikä merkittävää alan työkokemusta. Ammattilais-ten avustajat, ei vastuuta työstä.
Palkkaryhmä II 118,- (14,75)	II ryhmä ammattilaiset: Itsenäiseen työhön kykenevät ammattihmiset, joilla vastuu omasta työstään. Alan peruskoulutus tai muuten hankittu ammattiosaaminen. Esim. autonkuljettaja, valomies (myös seuraajaheitin), äänimies (myös monitorimiksaaja), AV-tekniikko, näyttämö/lavastemies, lavarakennusmies, messurakennusmies, järjestäjä, sähkömies
Palkkaryhmä III 160,- (20,-)	III ryhmä vastuulliset ammattilaiset: Vastuullinen erikoisosaimista vaativa työ, johon yleensä liittyy työnjohtoa. Esim. valomes-tari, operaattori, äänimestari, monitorimiksaaja, näyttämö-mestari

Päiväpalkka 8-tunnin työpäivästä (sulkeissa tuntipalkka)	Palkkaryhmät tapahtumatoiminnassa
	(myös lavarakennus), järjestelmäsuunnittelijat (esim. AV, sähkö jne), riggaaja
Palkkaryhmä IV 220,- (27,50)	IV ryhmä suunnittelijat ja työnjohtajat: Oman osa-alueensa vastuullinen pääsuunnittelija, esim. valosuunnittelija, äänisuunnittelija (myös päämiksaaja), lava- ja lavastesuunnittelija, pääriggaaja, tekninen päällikkö

Teme esittää palkan lisäksi suosituksen työaikaan liittyvien lisien maksusta. Suosituksen mukaan yötyöstä klo 23–06 välisenä aikana palkkaa maksetaan 30 % korotuksella ja pyhäpäivistä 100 % korotuksella. Tietyistä juhlapäivistä (mm. joulukuun ja juhannuksen) palkka maksetaan kolminkertaisena. Ylityöstä maksetaan kahdelta ensimmäiseltä tunnilta 50 % korotusta ja seuraavilta tunneilta 100 % korotusta. (Teme 2022.)

5 Kyselytutkimus tapahtumatekniikan freelancereille

Freelancereiden palkka- ja työkorvaustason selvittämiseksi tehtiin tutkimus kyselymuodossa, jossa kysyttiin keskeisimpiä aiheeseen liittyviä kysymyksiä pohjaten osittain Metropolia AMK:n StageRight-hankkeen raporttiin jonkinasteisen vertailukelpoisuuden tavoittelemiseksi. Kysely jaettiin Teknikoille töitä -nimiseen ryhmään Facebook-alustalla, johon kuului kyselyn julkistamisen aikaan noin 3 000 alan toimijaa. Lisäksi kyselyä jaettiin yksittäisiin pienempiin ryhmiin, millä tavoitettiin kohderyhmää.

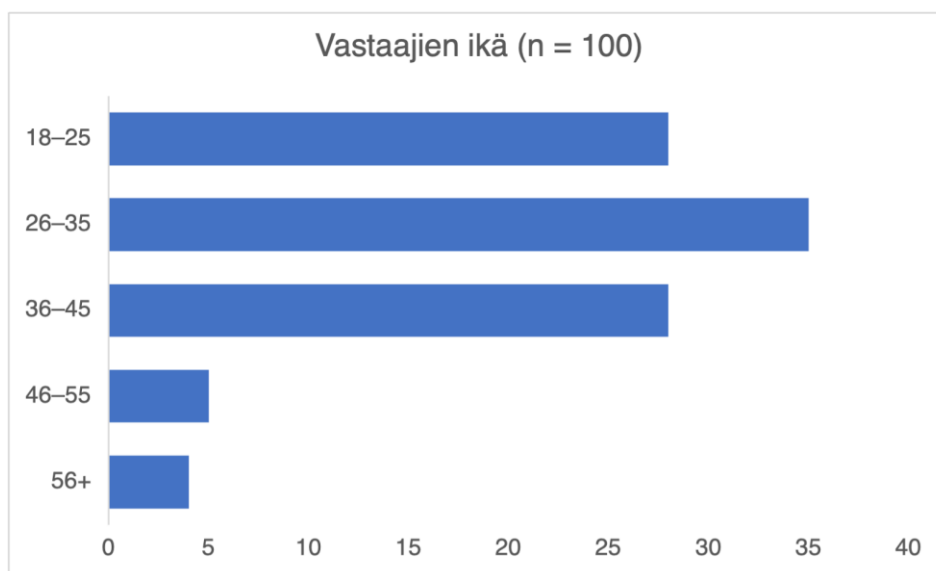
Kyselyyn saatiin aikavälillä 17.3.–11.4.2023 yhteensä 101 vastausta, joista 1 kpl karsittiin pois, sillä vastausten perusteella oli aiheellista olettaa, että sama vas-

taaja oli todennäköisesti osallistunut kyselyyn kahteen kertaan. Siispä vastaajajoukon lukumääräksi saatiin 100. Yleiskatsauksen kannalta tämä lukumäärä on riittävä, mutta vastausten ryhmittely tarkempiin kategorioihin supistaa otannan niin pieneksi, että niistä ei voida tehdä kovin tarkkoja tulkintoja, vaan niihin voidaan suhtautua suuntaa antavina tietoina.

Vastaajia pyydettiin ilmoittamaan palkat ja tulot ainoastaan tapahtumatekniikan alalta tienaamiensa ansioiden osalta. Tämä ei kuitenkaan takaa, että kaikki vastaajat olisivat näin tehneet, sillä lukuja ei voitu vahvistaa. Vastaukset perustuvat vastaajien omiin arvioihin ja ovat lisäksi vaihtelevasti pyöristettyjä.

5.1 Yleiskatsaus vastauksiin

Vastaajista 28 % vastasi iäkseen 18–25 vuotta, 35 % 26–35 vuotta ja 28 % 36–45 vuotta. 46–55-vuotiaita oli 5 % ja yli 56-vuotiaita 4 %. Koska yli 46-vuotiaita vastaajia oli niin vähän, heidät on muissa kuvaajissa yhdistetty yhdeksi ikäryhmäksi.

Kuvio 1. Vastaajien ikä.

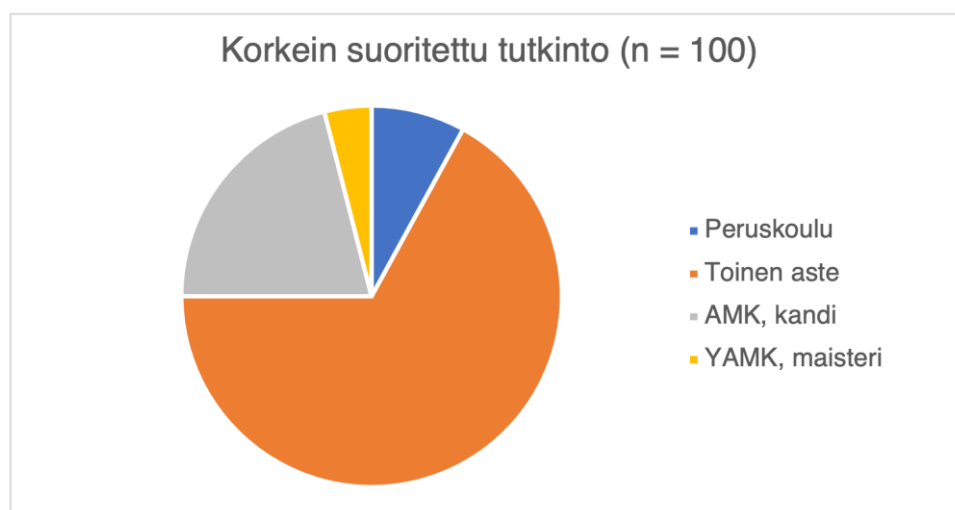
Vastaajista suurin osa, 36 %, vastasi kokemuksensa tapahtuma-alalta olevan 10–20 vuotta, toiseksi eniten vastaajia eli 29 % ilmoitti kokemuksekseen 5–10

vuotta. 0–2 vuotta kokemusta oli 4 %:lla vastaajista ja 2–5 vuotta 17 %:lla. Yli 20 vuotta kokemusta oli 14 %:lla.

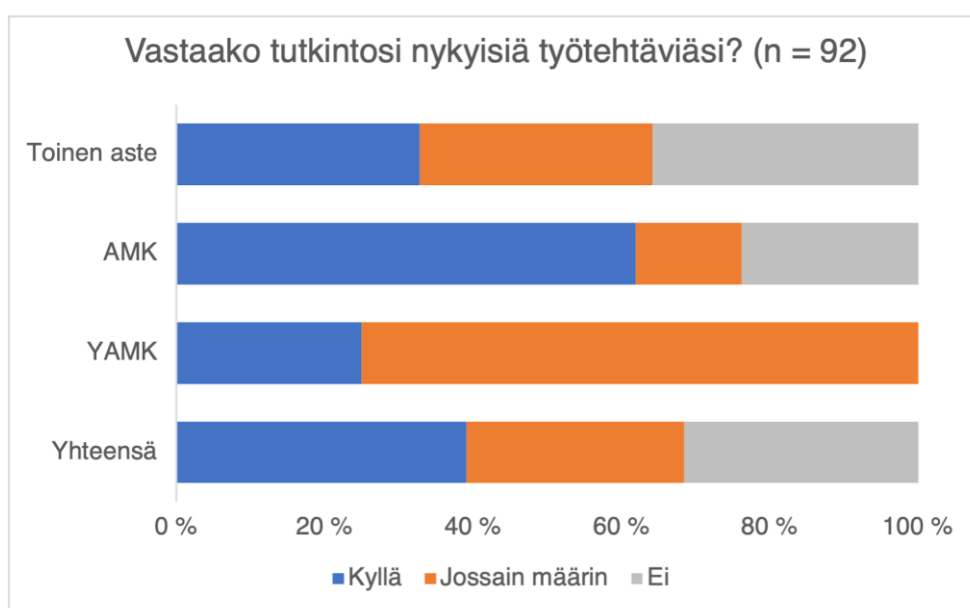
Kuvio 2. Vastaajien kokemus tapahtuma-alalta.

Noin kaksi kolmesta vastaajasta ilmoitti korkeimmaksi suoritetuksi tutkinnokseen toisen asteen, eli lukion tai ammattikoulun. Viidesosa ilmoitti korkeimmaksi tutkinnokseen alemman korkeakoulututkinnon. Vastaajista kahdeksan ilmoitti tutkinnokseen peruskoulun ja neljä henkilöä ylemmän korkeakoulututkinnon, eli YAMK- tai maisterin tutkinnon.

Kuvio 3. Korkein suoritettu tutkinto.

Vastaajat jakautuivat melko tasaväkisesti kysymyksessä koulutuksensa liittymisestä nykyisiin työtehtäviin. 40 %:lla toisen asteen tai ylemmän tutkinnon suorittaneista vastaajista tutkinto liittyy nykyisiin työtehtäviin, 29 %:lla jossain määrin, ja 31 %:lla työtehtävät eivät vastaa tutkintoa. Korkein tutkinnon vastaavuus oli ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneilla, joista kaikilla neljällä työtehtävät vastaavat vähintään jossain määrin suoritettua tutkintoa. Alemman korkeakoulututkinnon eli AMK:n tai kandidaatin tutkinnon suorittaneista 62 %:lla työtehtävät vastaavat vähintään jossain määrin nykyisiä työtehtäviä. Tutkintonimikettä ei kysytty, jotta vastaaja pysyisi tunnistamattomana.

Kuvio 4. Tutkinnon vastaavuus koulutusasteittain.

Yli puolet, 58 vastaajaa, työskenteli vuoden aikana osan ajasta myös muilla kuin tapahtumatekniikan alalla. Vain 16 vastaajaa ilmoitti työllistävänsä itsensä ympärivuotisesti tai päätoimisesti tapahtumatekniikan alalla. Sivutoimisesti tai kausittain tapahtumatekniikan parissa työskenteli 26 vastaajaa. Sivutoimisuus voi viitata esimerkiksi vakituiseen palkkatyöhön tai opiskeluun tai kertoa hiljaisina kausina muiden töiden pariin hakeutumisesta. Syytä sivutoimisuudelle ei kysytty. Myöskään työttömyyttä ei kyselyssä kysytty, sillä projektittomat jaksot ovat alalla melko tavallisia sesonkien ulkopuolella.

Kuvio 5. Vastaajien työllisyys tapahtumatekniikan alalla.

Pääasiassa tapahtumatekniikan alalla työskentelevistä lähes 70 % oli alle 36-vuotiaita, kun taas kausittaisesti alalla työskentelevistä puolet oli yli 36-vuotiaita.

Kyselyssä tiedusteltiin vastaajan tehtävänimikettä tai tehtävänimikkeitä vapaa-muotoisessa kentässä. Kyselydataa analysoidessa nämä tehtävänimikkeet jaettiin karkeasti ryhmiin tehtävän ja vaativuustason mukaan perustuen osittain Temen palkkaryhmiin (ks. luku 4.6). Äänitekniikan parissa ilmoitti työskentelevänsä yhteensä 57 ja valotekniikan parissa 44 vastaajaa. Video-/kuvatekniikkaa sisältyi yhteensä yhdeksän vastaajan työtehtäviin. Ääni-, valo- tai kuvatekniikan parissa työskentelevistä yhteensä 12 vastaajalla työnkuvaan kuului vaativampia tehtäviä, esimerkiksi järjestelmäsuunnittelua.

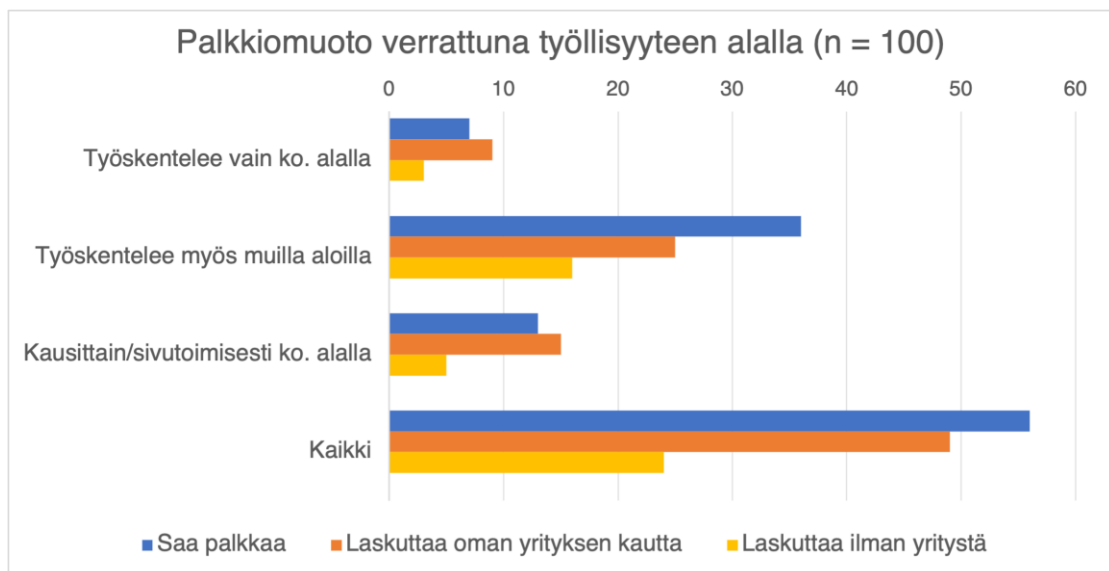
Avustavissa rakennustehtävissä ja stagehandina tai roudarina työskenteli 13 vastaajaa. "Tuotanto"-kategoriaan luokiteltiin yhteensä 11 vastaajaa, joiden tehtäviin kuului mm. teknistä tuottamista, projektijohtamista tai kiertuemanagerina toimimista. Pienempiin kategorioihin jaettiin lisäksi mm. backlinerina, rakenneteknikkona ja stage managerina toimineita vastaajia. Noin kolmasosalla vastaajista omaan työhön liittyi tehtäviä kahdesta tai useammasta em. kategoriasta.

5.2 Työstä maksettavan korvauksen muoto

Yleisin työstä maksettava korvauksen muoto oli palkka, jota ilmoitti saavansa 56 % vastaajista. Laskuttamalla korvauksen työstä sai 72 %: oman yrityksen kautta

laskuttavia oli kaikista vastaajista yhteensä 49 % ja ilman y-tunnusta (esim. laskutuspalvelun kautta) 23 %.

Pelkästään palkkaa sai vastaajista 28 % ja pelkästään laskulla työkorvausta 46 %. Loput ilmoittivat saavansa rahana maksettavia korvauksia useammalla kuin yhdellä tavalla, joista palkan lisäksi oman yrityksen kautta laskuttavia oli 10 % ja palkan lisäksi muuta kautta laskuttavia 18 %. Käänteisesti siis 20 % oman yrityksen kautta laskuttavista sai myös palkkaa, ilman yritystä tai y-tunnusta laskuttavista 75 %. Neljä vastaajaa ilmoitti myös muista korvaustavoista laskutuksen tai palkan lisäksi. Muun korvauksen muodoksi ilmoitettiin esimerkiksi laitevuokraa, tavaroita ja palveluita.

Kuvio 6. Palkkionmaksutapa verrattuna työllisyyteen.

Palkkana korvauksen saaminen oli yleisempää niillä, jotka työskentelevät osan ajasta muilla aloilla. Heistä 62 % sai palkkaa, kun taas pelkästään tapahtumatekniikan alalla työskentelevistä palkkaa sai 44 % ja toisinaan muilla aloilla työskentelevistä 50 %.

Yrityksen kautta laskuttaminen oli muita korvaustapoja yleisempää päätoimisesti ja kausittain toimivilla, joista y-tunnuksellisten laskuttavien määrä oli 56 ja

58 % tässä järjestyksessä. Työnsä laskuttamiseen omaa yritystä vastasi käyttävänsä 43 % sivutoimisesti muilla aloilla työskentelevistä ja 49 % kaikista vastaajista.

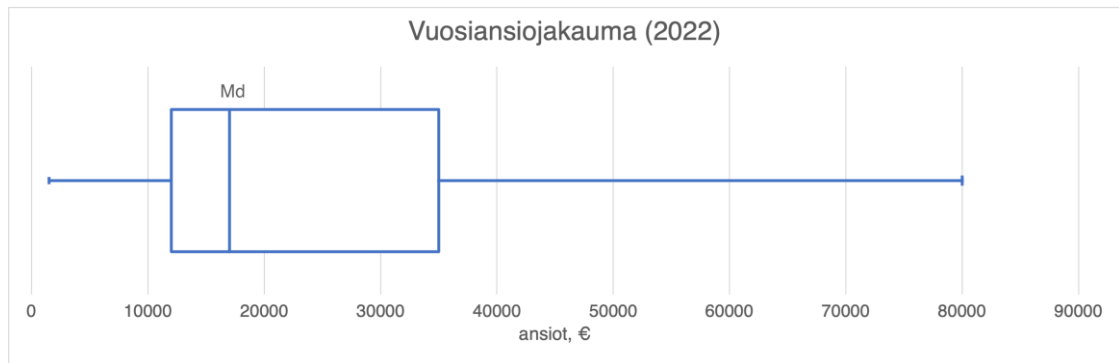
Vastaajista yhteensä 24 % vastasi laskuttavansa ilman y-tunnusta tai yritystä, eli esimerkiksi laskutuspalvelun kautta. Tämä oli yleisempää niillä, jotka työskentelevät sivutoimisesti myös muilla aloilla. Heistä 28 % laskutti ilman yritystä, muilla vastaava prosenttiosuus oli 19.

5.3 Vuositulot

Kaikilta vastaajilta pyydettiin tietoa verotettavista ansiotuloista vuodelta 2022 erikseen palkan ja työkorvauksen osalta. Jos vastaaja sai korvauksen työstä useammalla tavalla, eri tavoilla tienatut ansiot on laskettu yhteen tuloksia analysoidessa. Valtaosa annetuista tiedoista on pyöristettyjä ja suurpiirteisiä. Tietoja ei myöskään ole tarkistettu virallisesti, minkä vuoksi esitettyihin lukuihin ja kuvaajiin tulee suhtautua varauksella. Vuosiansiodataan on sisällytetty vastaukset, joita voidaan pitää kyselyvastausten valossa suhteellisen luotettavina, tiedoista on karsittu sellaiset luvut, jotka eivät ole lainkaan linjassa saman vastaajan antamien muiden tietojen kanssa sekä 0–800 euron vuositulot (alalla toimimista voidaan pitää erittäin satunnaisena).

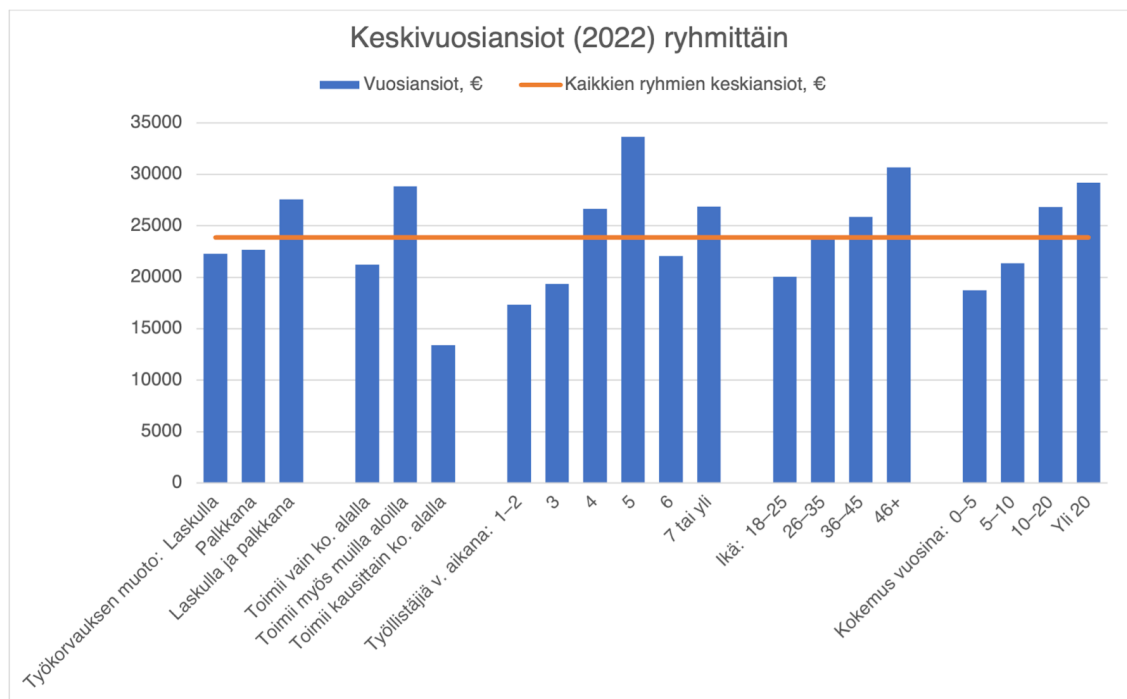
Mediaaniansiotaso vastanneiden kesken oli 17 000 euroa. 50 %:lla vastaajista vuosiansiot osuivat välille 12 000–35 000 euroa (kvartiiliväli), 25 %:lla vastaajista vuosiansiot olivat alle 12 000 euroa ja 25 %:lla yli 35 000 euroa (kuvio 7). Mediaanivuositulot jaettuna 12 kuukaudelle tarkoittaisi noin 1 420 euron kuukausituloja.

Vuosiansioiden keskiarvo oli noin 23 900 euroa, joka jaettuna 12 kuukaudelle vastaisi noin 1 990 euron kuukausituloja. Tämä luku on lähellä itsensätyöllistäjien vuoden 2013 tulotasoa, joka on esitettyinä luvussa 4.5.

Kuvio 7. Vuosiansiojakauma esitettynä kvartiileittain: kukin kuvaajan osa kattaa 25 % vastauksista.

Vuoden keskiansioita tarkasteltiin ryhmittäin iän, kokemuksen, työstä maksettavan korvauksen, alalla työllistymisen sekä työllistävien tahojen lukumäärän perusteella. Tarkastelusta kävi ilmi, että työkorvauksen muodoista vuoden aikana sekä palkalla että laskulla työstä korvauksen saavien vastaajien keskiansiot olivat korkeammat kuin vain toisella tavalla korvauksen saavilla. Kausittain alalla toimivien keskiansiot olivat ennalta-arvattavasti pienemmät kuin vain tai pääasiassa alalla toimivilla.

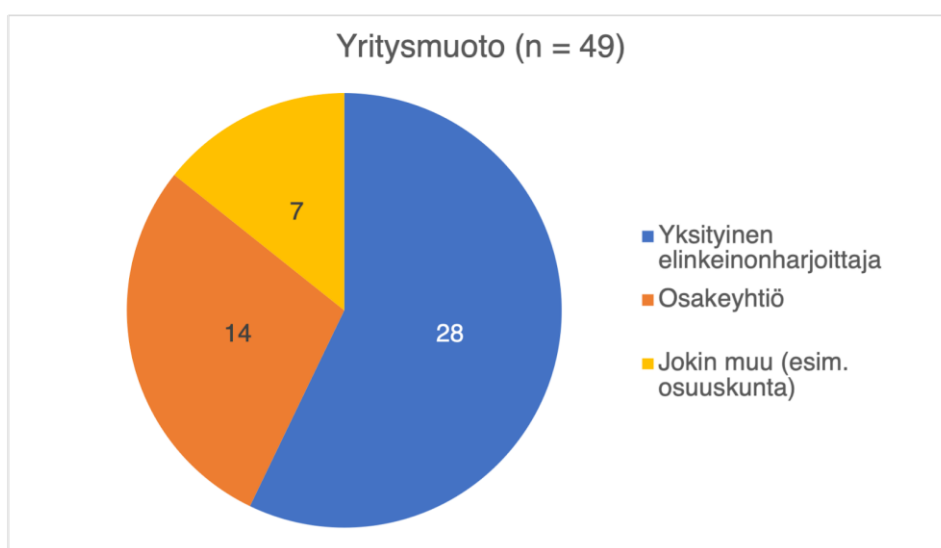

Kuvio 8. Vastaajien vuosiansiot keskimäärin jaettuna ryhmiin.

Työllistävien tahojen (työnantajien tai työn tilaajien) lukumäärä korreloi vastaajien vuosiansioiden kanssa positiivisesti 5 työllistävään tahoon asti, mutta 6 työllistäjää tai enemmän ei vaikuttanut vuosiansioihin positiivisesti. Selkein positiivinen korrelaatio oli iällä ja kokemuksella ansiotasoon. Yli 46-vuotiailla tai yli 20 vuoden kokemuksella ansiotaso oli yli 10 000 euroa suurempi kuin 18–25-vuotiailla tai 0–5 vuoden kokemuksella.

5.4 Yritystoiminta

Kyselyyn vastasi 49 yrittäjää, joista 28 toimi yksityisenä elinkeinonharjoittajana (toiminimellä), 14 osakeyhtiössä ja loput muussa yritysmuodossa, enimmäkseen osuuskunnissa. Yrittäjistä 35 myi omaa työtä ja osaamista, loppuilla 14:llä yritystoimintaan liittyi muutakin toimintaa, joista esimerkkeinä mainittiin mm. AV-suunnittelua ja -asennusta, kaluston vuokrausta, muiden freelancereiden välitystä tapahtumiin, muusikon töitä, studioiden ym. suunnittelua, kokonaisvaltaista tapahtumatuotantoa sekä muuta kulttuurialan toimintaa.

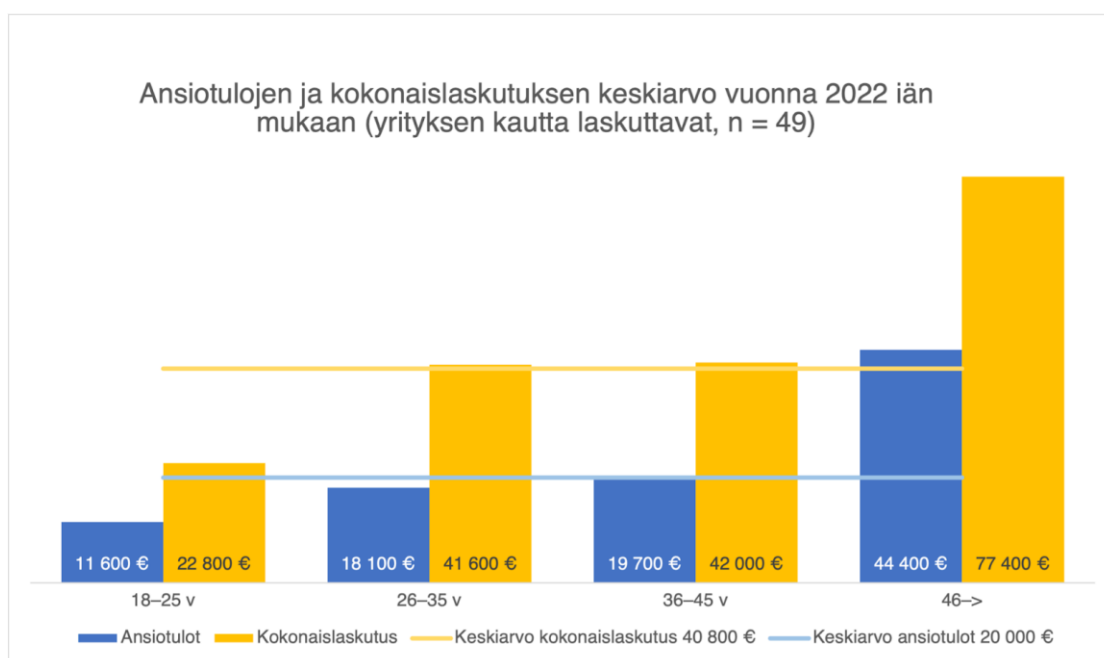

Kuvio 9. Yrittäjänä toimivien vastaajien yleisin yritysmuoto on toiminimi eli yksityinen elinkeinonharjoittaja.

Kaikki laskuttavia vastaajia pyydettiin ilmoittamaan vuoden 2022 kokonaislaskutus ja verotettavat ansiotulot ainoastaan tapahtumatekniikan alan osalta. Näitäkin lukuja ei virallisesti tarkistettu, vaan ne perustuvat vastaajien omiin arvioi-

hin. Kokonaislaskutuksella tarkoitetaan koko vuoden aikana asiakkailta laskutettua rahamäärää, josta tehdään vähennyksiä ja hankintoja. Ansiotuloilla tarkoitetaan sitä summaa, joka on jäänyt vähennysten jälkeen yrittäjän itsensä käytettäväksi, tai osakeyhtiömuodossa nostettu palkkana. Esittelen kokonaislaskutuksen vain yrittäjien osalta.

Y-tunnuksella yrityksen kautta laskuttavien vastaajien keskiansiotulo yritystoiminnan osalta vuodelta 2022 oli 20 000 euroa ja kokonaislaskutus 40 800 euroa. Pelkkää omaa työtään myyvien vastaajien (35 vastaajaa) luvut olivat 21 200 ja 32 900 euroa, ja yrittäjillä, joilla oli muutakin toimintaa (14 vastaajaa) ansiotulot olivat keskimäärin 17 300 ja kokonaislaskutus 59 300 euroa. Syitä muutakin toimintaa harjoittavien yrittäjien laskutuksen ja ansiotulojen erotukseen voivat olla esimerkiksi yritykselle tehdyt kalustohankinnat tai verotuksen optimointi.

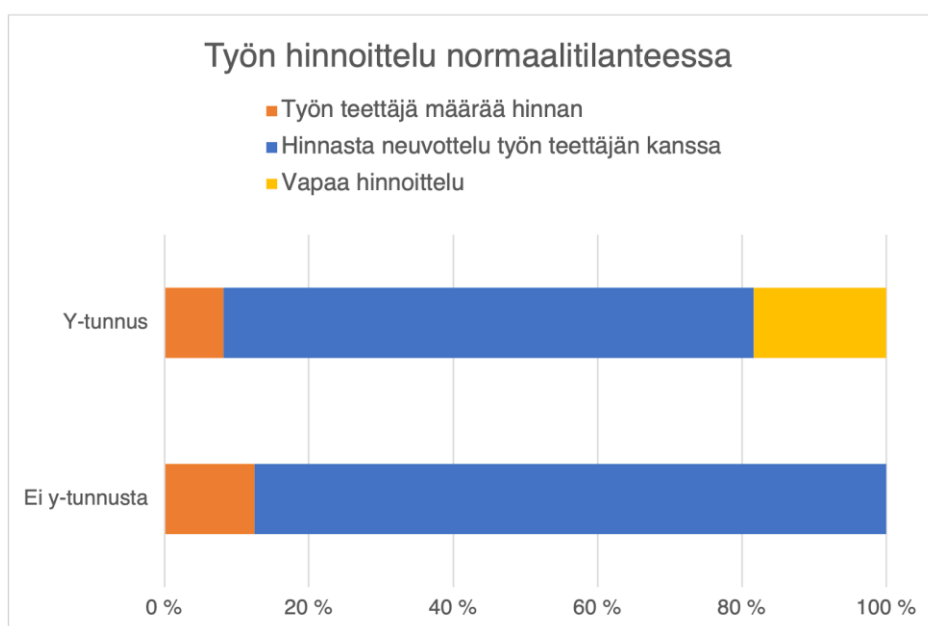
Kuvio 10. Kokonaislaskutus ja verotettavat ansiotulot yritystoiminnan osalta ikäryhmittäin.

Suurin laskutukseen vaikuttava yksittäinen tekijä oli vastaajan ikä. 18–25-vuotiaiden yrittäjien kokonaislaskutus oli lähes 50 000 euroa pienempi kuin yli 46-vuotiailla. Yritysmuodolla tai yritystoiminnan sisällöllä ei vaikuttaisi olevan tähän

vaikutusta, toisin kuin sillä, että yli 46-vuotiaiden joukossa on vähemmän alalla vain kausittain toimivia, kuin muissa ikäryhmissä.

5.5 Työkorvausten taso laskuttavilla freelancereilla

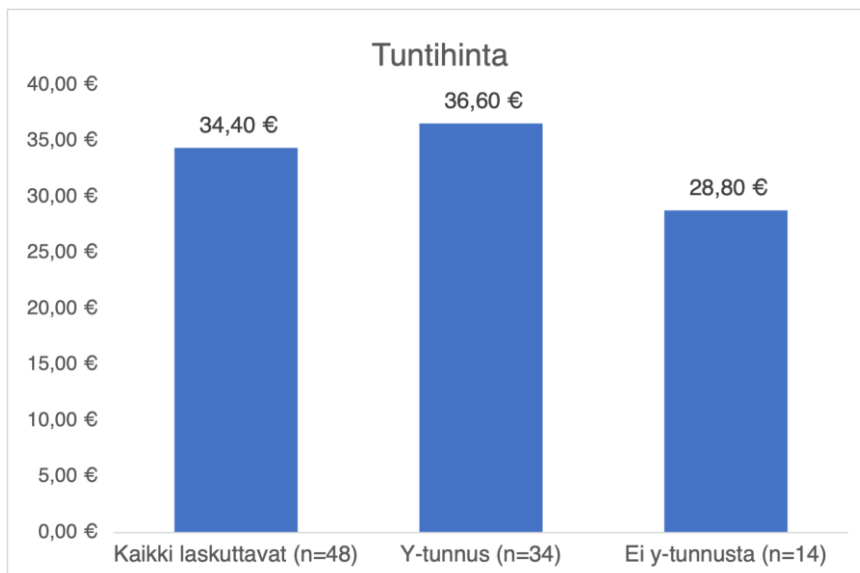
Kolme neljästä oman yrityksen kautta laskuttavasta vastasi neuvottelevansa työn tilaajan kanssa omasta työkorvauksestaan. Vain viidesosa vastasi hinnoittelevansa työnsä vapaasti. Ilman y-tunnusta laskuttavista 7/8 neuvotteli hinnasta ja lopuille työn teettäjä saneli laskutettavan työkorvauksen määrän.

Kuvio 11. Työn hinnan määräytyminen laskuttavilla freelancereilla normaalitilanteessa.

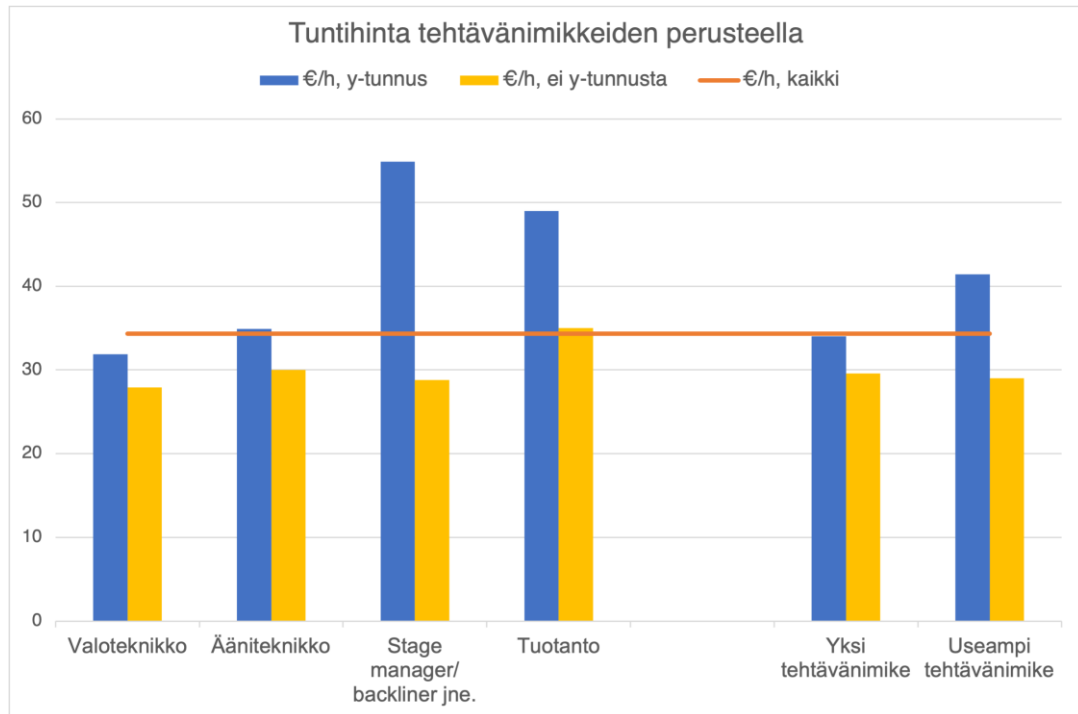
Kyselyssä tiedusteltiin laskutusperustetta, johon pystyi vastaamaan tunti-, päivä- tai keikka-/urakkaperusteen tai useamman näistä. Yleisimmäksi osoittautui keikka-/urakkaperusteinen laskutus, jota ilmoitti käyttävänsä yhteensä 67 %. Kuitenkin tämä oli yleisempää y-tunnuksella laskuttavista, joista 78 %:lla se oli käytössä, kun taas y-tunnuksettomista se oli laskutusperusteena 48 %:lle. Tuntilaskutus oli käytössä 65 %:lla y-tunnuksellisista ja 54 %:lla tunnuksettomista. Päiväkohtaista laskutusta ilmoitti käyttävänsä vain noin 40 % molemmista ryhmistä.

Sekä tunti- laskutuksen että päivä-/keikkakohtaisen laskutuksen osalta ilman y-tunnusta laskuttavat jäivät hieman y-tunnuksella laskuttavien hinnoista. Tuntilaskutus y-tunnuksella oli keskimäärin 36,60 euroa ja ilman y-tunnusta 28,80 euroa. Minimilaskutukseksi mainittiin vastauksissa yleisimmin 2–4 tuntia, mutta tätä tietoa ei kaikilta vastaajilta saatu.

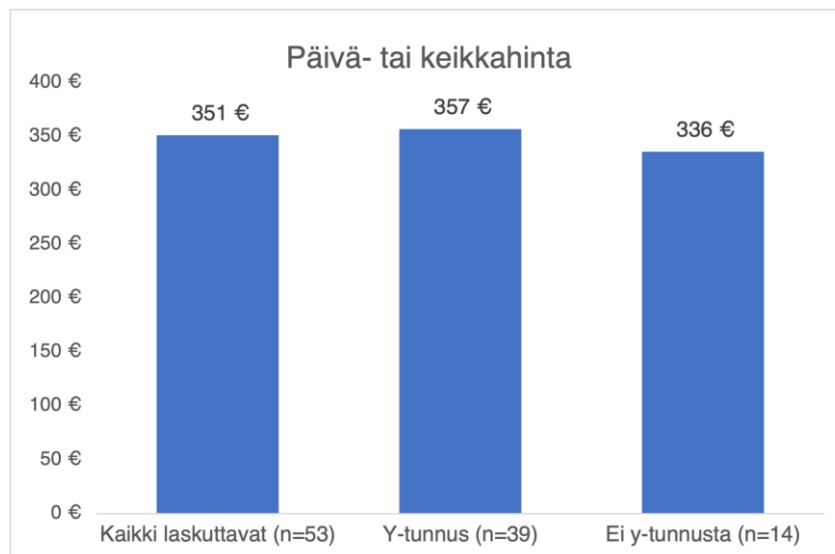
Kuvio 12. Työn tuntilaskutushinta yrittäjillä ja ilman yritystä laskuttavilla.

Tuntilaskutukseen vaikutti ikä ja kokemus samaan tapaan ja suunnilleen samassa suhteessa kuin vuosiansioiden kohdalla. Lisäksi verratessa tuntilaskutusta ilmoitettuihin työtehtäviin kävi ilmi, että y-tunnuksella laskuttavien tuntihin- taan vaikutti positiivisesti, jos vastaaja oli ilmoittanut useamman kuin yhden pääasiallisen työnimikkeen. Ilman y-tunnusta laskuttavilla samanlaista korrelaatiota ei ollut. Vastaajilla, jotka ilmoittivat vähintään yhdeksi pääasialliseksi työ- tehtäväkseen jotain tekniseen tuotantoon liittyvää, oli keskimäärin korkeampi tuntilaskutus. Yrittäjillä tuntihintaan vaikutti myös positiivisesti analyysissä “lava”-kategoriaan niputetut tehtävät, joihin kuului mm. stage managerina ja backline-tekniikkona toimimista.

Kuvio 13. Tuntilaskutushinta vastaajan tehtävänimikkeiden mukaan.

Päivä-, keikka- ja urakkakohtaiset laskutusperusteet on tässä yhdistetty yhdeksi kategoriaksi, sillä hajonta näiden vastausten sisällä oli melko vähäistä. Keskimääräinen päivä-/keikkahinta kaikkien laskuttavien kesken oli 351 euroa. Y-tunnuksella laskuttavilla tämä hinta oli keskimäärin vajaa kymmenkertainen tuntiintiaan verrattuna, ilman y-tunnusta laskuttavilla vastaavasti reilu 11-kertainen.

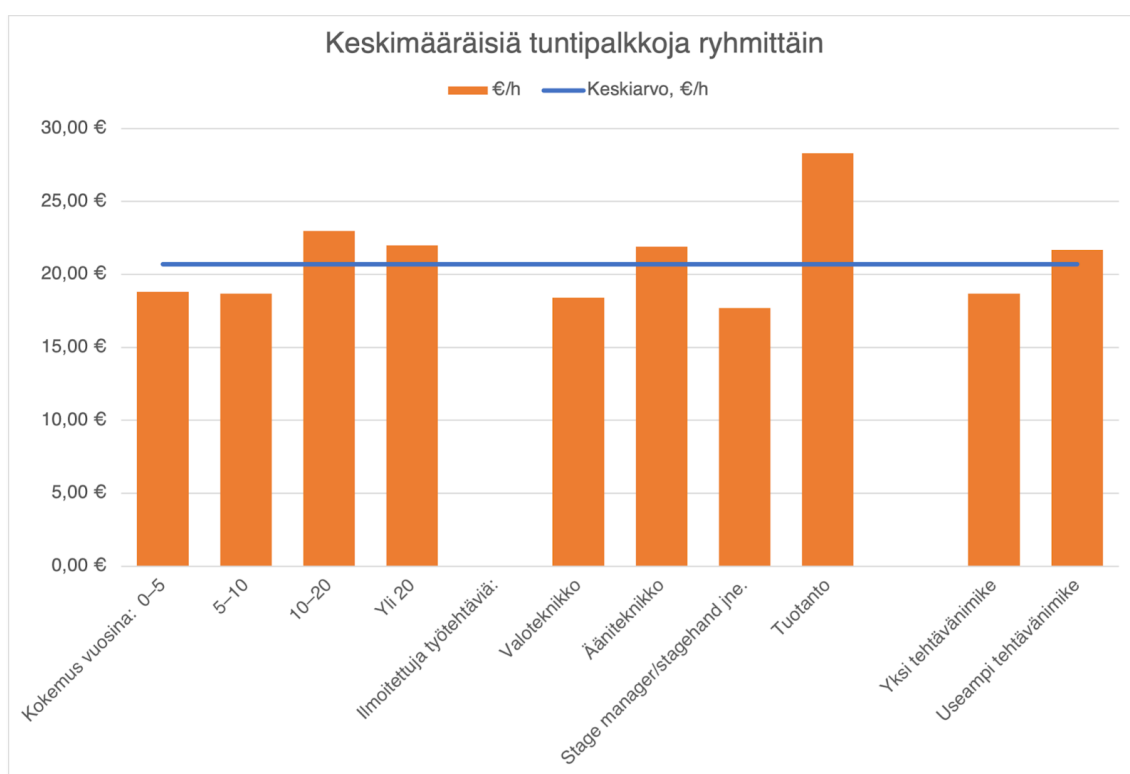

Kuvio 14. Päivä-/keikkahinta laskuttaessa yrityksellä tai ilman.

Koulutuksella tai yritysmuodolla ei ollut vastauksien perusteella selvää vaikutusta työn hinnoitteluun.

5.6 Palkkana maksettavien korvausten taso

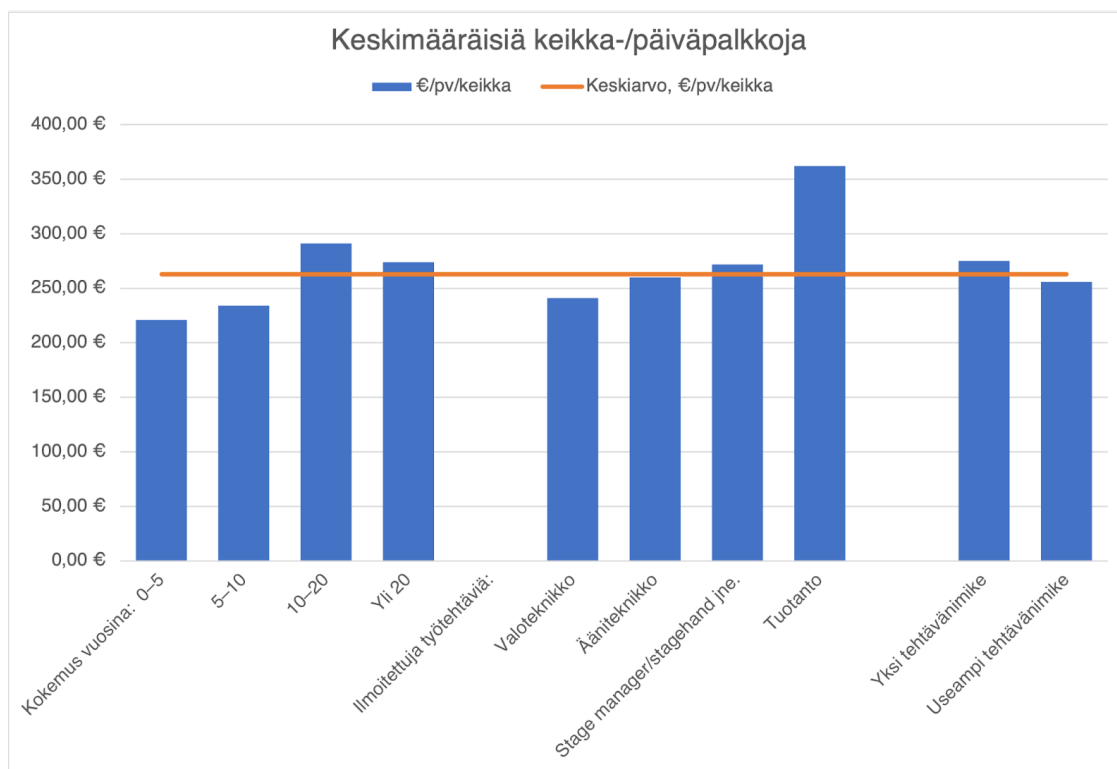
Palkkana työstään korvauksen saavilta vastaajilta kysyttiin palkkaan liittyen samat kysymykset kuin laskuttavilta vastaajilta. Palkanmaksuperusteena oli useimmiten tunti, jonka ilmoitti 40 vastaajaa, toiseksi useimmin keikka-/urakka-peruste (38 vastaajaa) ja harvemmin päiväperuste (27 vastaajaa). Tuntikohtainen palkkana maksettava korvaus oli vastaajilla keskimäärin 20,70 euroa ja mediaani 19,50 euroa. Pienin ilmoitettu tuntipalkka oli noin 10 ja suurin 50 euroa.

Kuvio 15. Palkkana maksetun tuntikorvauksen keskiarvo ryhmittäin.

Kokemuksella ei ollut voimakasta korrelaatiota tuntipalkkaan, mutta tuntipalkat 0–10 vuoden kokemuksella olivat selvästi yli 10 vuoden kokemusta matalampia. Alle 10 vuoden kokemuksella tuntipalkat jäivät alle 19 euron, kun 10–20 vuoden kokemuksella tuntipalkka oli keskimäärin 23 euroa.

Useamman pääasiallisen tehtävänimikkeen ilmoittaneilla tuntipalkka oli korkeampi kuin yhden ilmoittaneilla. Vastaajilla, joiden tehtävänimikkeisiin sisältyi tuotantoon liittyviä tehtäviä, tuntipalkka oli keskimääräistä selvästi suurempi, kuten laskuttavillakin freelancereilla.

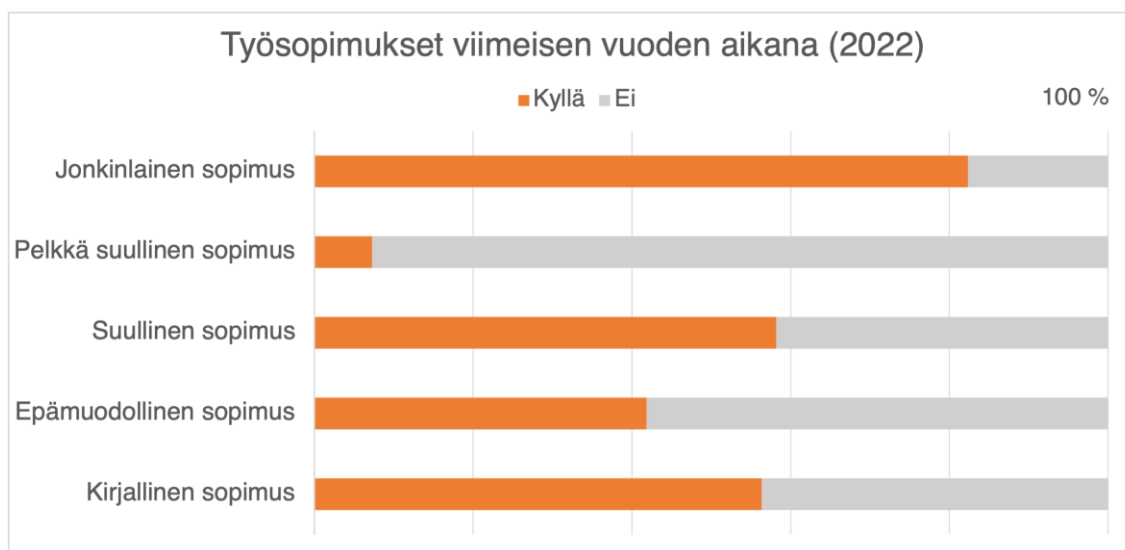

Kuvio 16. Palkkana maksettujen keikka-/päiväkorvauksien keskiarvoja ryhmittein.

Päivä-/keikkakohtainen keskipalkka oli 263 euroa. Tuntipalkkojen yhteydessä mainittuja seikkoja lukuun ottamatta muuta selvää yhteyttä ei keikkakohtaisista palkoista löydy muihin vastauksiin.

Palkansaajilta tiedusteltiin kyselyssä työsopimuksista viimeisen vuoden ajalta. Yhteensä 18 vastasi tehneensä vuoden aikana vähintään osaa työstä ilman selvää työsopimusta, heistä 9:llä ei ollut mitään sopimusta vuoden aikana. Suullisia sopimuksia vastasi tehneensä 23 vastaajaa, joista 4:lle se oli ainoa sopimusmuoto vuoden aikana. Kokonaan ilman kirjallista tai epämuodollista sopi-

musta vastasi työskennelleensä 15 vastaajaa 55:sta. Kirjallisia sopimuksia vastasi tehneensä 31 vastaajaa ja epämuodollisia, eli esimerkiksi sähköpostilla tai tekstiviestillä tehtyjä sopimuksia, oli solminut 23 vastaajaa.

Kuvio 17. Palkansaajien vuoden aikana tekemät sopimukset.

5.7 Muut maksettavat lisät

Kyselyssä kysyttiin työkorvauksen lisäksi maksettavista tai laskutettavista lisistä ja korvauksista vapaamuotoisessa kentässä. Palkan päälle työsuhteessa saatiin selkeästi enemmän työaikaan liittyviä lisiä, ja suurin osa ilmoitti saaneensa vähintään yhdenlaista lisää. Yleisimpänä mainittiin päiväraha, joka on työnantajan maksamaa verovapaata korvausta kodin ulkopuolella aiheutuneista ylimmäreisistä kuluista työmatkan yhteydessä. Tätä vastasi saavansa 24 vastaajaa 54:stä palkansaajasta. Lisäksi ilta-, yö- tai pyhäkorvauksia vastasi saavansa 8, joista osa mainitsi tälle perusteeksi työsuhteeseen sovelletun työehtosopimuksen.

Päivärahan laskuttaminen työn lisäksi on työn tilaajan ja tekijän välillä sovittava kulu, joka voi sisältyä laskulla työn hintaan tai se voidaan eritellä. Joka tapauksessa yrittäjällä on oikeus tehdä työmatkalla aiheutuneista kuluista verovähennys omassa kirjanpidossaan, vaikka ei päivärahoja laskuttaisikaan. 18 henkilöä vastasi laskuttavansa päivärahoja vähintään joskus tai joltain työn tilaajalta.

Kuvio 18. Lisien ja muiden korvausten yleisyys vastaajilla.

Laskuttavilla vastaajilla aiheutuneiden kulujen laskuttaminen asiakkaalta oli melko yleistä: kilometri-, matka- tai muita kulukorvauksia vastasi laskuttavansa 37 vastaajaa. Laskuttavista freelancereista kukaan ei vastannut tässä yhteydessä laskuttavansa varsinaisia ilta-, yö- tai pyhäkorvauksia, mutta pieni osa vastaajista kertoi omien hintojensa yhteydessä varsinaisen tunti- tai keikkalaskutushintansa sisältävän vastaavassa tilanteessa kiinteänä eri hinnan, esimerkiksi yön tai sunnuntain laskutus tuplana, lauantain tunti- tai päivähinta 150 % verrattuna arkipäivään tai kiertuetehtävissä matkustus- tai välipäiviltä 50 % työpäivien laskutushinnasta.

Kaikista vastaajista yhteensä 37 % ei ilmoittanut tässä kentässä palkan tai työkorvauksen ohella lainkaan muista lisistä.

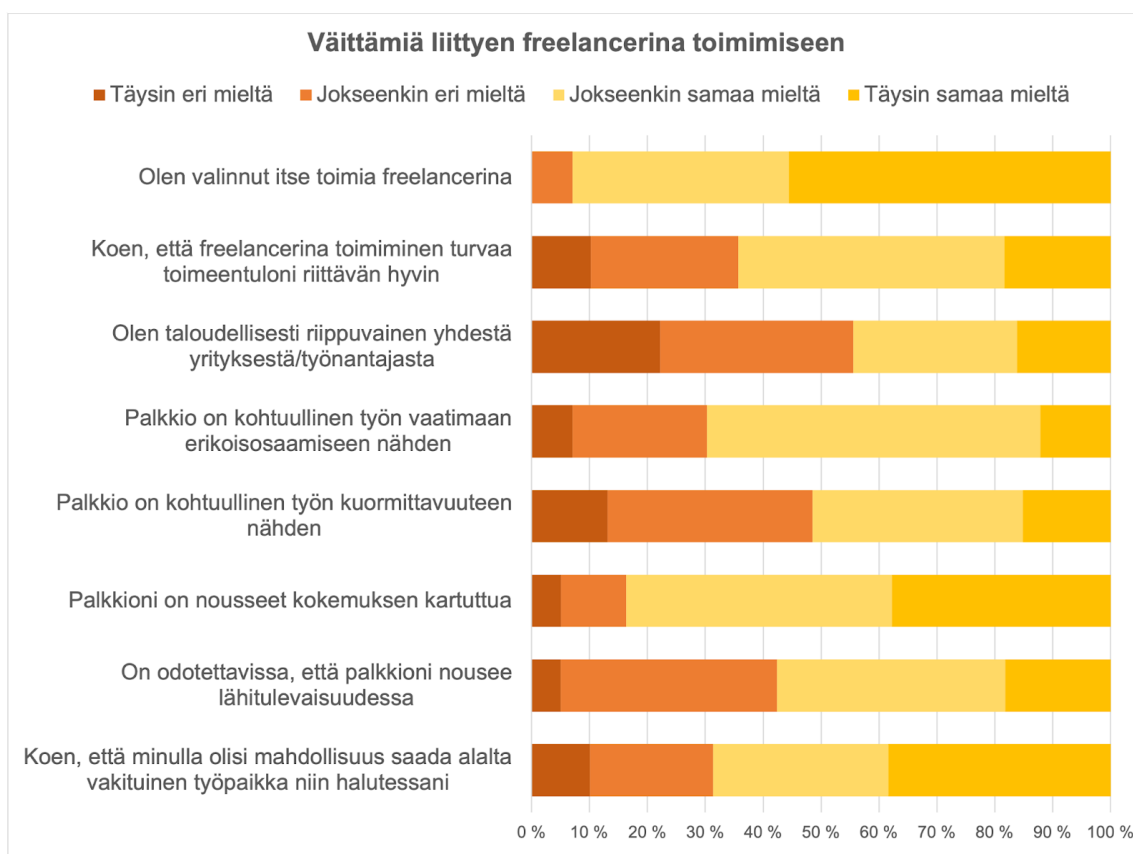
5.8 Kyselyyn osallistuneiden näkemyksiä freelancerina toimimisesta

5.8.1 Valmiit väittämät

Kyselyssä esitettiin väittämiä liittyen toimeentuloon ja tyytyväisyyteen freelance-
rina toimimisen suhteen. Väittämillä oli tarkoitus kartoittaa mm. sitä, onko free-

lancerina toimiminen oma valinta, kokevatko freelancerit varmuutta omasta tilanteestaan ja mitä mahdollisuuksia he kokevat itsellään olevan tulevaisuuden suhteen.

Freelancerina toimimisen koettiin enimmäkseen olevan oma valinta: yli 90 % oli vähintään jokseenkin samaa mieltä, täysin eri mieltä ei ollut kukaan. Toimeentuloon liittyvissä väitteissä vastauksissa oli enemmän hajontaa. Vajaa 40 % oli vähintään jokseenkin eri mieltä siitä, että freelancerina toimiminen turvaisi talouden riittävän hyvin. 16 % vastaajista koki olevansa taloudellisesti riippuvaisia yhdestä yrityksestä ja lisäksi 28 % oli väitteestä jokseenkin samaa mieltä.

Kuvio 19. Vastaajien näkemyksiä omasta toimeentulosta ja työn muodosta.

30 vastaajaa oli jokseenkin tai täysin eri mieltä siitä, että palkkio olisi kohtuullinen erikoisosaamiseen nähden ja 48 vastaajaa ei pitänyt palkkiota täysin riittävänä verrattuna työn kuormittavuuteen. Erikoisosaamisen huomioiminen maksettavassa korvauksessa nousi erikseen esille osassa vapaamuotoisista vastauksista, joita käsitellään luvussa 5.8.2.

Palkkioiden kasvusta kokemuksen myötä jokseenkin tai täysin samaa mieltä oli yli 80 % vastaajista, mitä tukevat aiemmin esitetyt kuvaajat palkkiotasosta verrattuna ikään. Palkkioiden nousun todennäköisyydestä lähitulevaisuudessa oli samoilla linjoilla vajaa 60 %. Täysin eri mieltä palkkioiden kasvuun liittyvistä väittämistä oli viisi vastaajaa. Alalta vakituisen työpaikan saamisen mahdollisuuden uskoi vähintään jokseenkin 68 % vastaajista.

5.8.2 Sana on vapaa

Väittämien lisäksi vastaajilla oli mahdollisuus avata vapaaseen kenttään asioita, joita kokivat suurimmiksi eduiksi tai haasteiksi freelancerina toimimisessa. Vastauksia tuli paljon ja pitkästi, mikä viittaa siihen, että aihe koetaan tärkeäksi, ja freelancerina toimimisesta eniten tietoa saadaan heiltä itseltään.

Suurimpana etuna toistui valtaosassa vastauksista valinnanvapaus omista työajoista ja projekteista. Tämän käänköpuolena mainittiin useammassa vastauksessa vapauden näennäisyys, eli vaikka valinnanvapaus on periaatteessa olemassa, todellisuudessa keikkoja tehdään silloin, kun niitä on. Toisena etuna mainittiin muutamissa vastauksissa intohimo alaa kohtaan – freelancerina toimimisen taloudellista epävarmuutta oli tasapainotettu vakituisella työsuhteella, mikä mahdollistaa mieluisten keikkojen tekemisen, vaikka niillä ei yksistään olisi merkittävää vaikutusta yksilön toimeentuloon.

Alla on tiivistetysti tulkittuna yleisimmin, yli kymmenessä vastauksessa mainittuja yksittäisiä haasteita perusteluineen.

1 Epäsäännölliset tulot ja epävarma työtilanne

Huolta ja epävarmuutta aiheuttaa toimeentulo erityisesti silloin, kun keikkoja ei ole ollenkaan. Keikoista ei aina tehdä sopimuksia tai peruutusehtoja, jolloin ennalta sovitun keikan peruuntuessa korvaus jää saamatta. Työtarjoukset tulevat yhä myöhemmin, ja työvalmiudessa on oltava lyhyelläkin varoitusaajalla. Keikoista ei uskalleta kieltäytyä, sillä siitä seuraavaa ei välttämättä ole valmiina kalenterissa, ja toimeentulon varmistamiseksi kaikki keikat tehdään, vaikkei olisi jaksamista.

2 Sesonkipainotteisuus, työskentely ilman lomaa ja epäsäännölliset työajat

Keikat painottuvat sesonkeihin, jolloin työtarjouksia tulee enemmän kuin niitä ehtii tekemään, ja tämän seurauksena töitä tehdään viikkoja tai kuu-kausia putkeen ilman vapaata, saati sitten lomaa. Toisaalta etenkin alkuvuodesta työttömät jaksot ovat yleisiä, ja tällöin toimeentulon varmistaminen voi olla haasteellista. Työajat ovat epäsäännöllisiä, alalla on melko tavallista tehdä pitkiäkin päiviä sekä töitä iltaisin, öisin ja viikonloppuisin, ja oma jaksaminen on ajoittain rajoilla. Töiden sijainti vaihtelee ja työn perässä matkustaminen on yleistä. Arjen ja tulevaisuuden suunnittelu sekä perhe-elämän yhdistäminen työhön on vaikeaa, ja vapaa-ajan ja työajan raja on epäselvä. Lomaa voi periaatteessa pitää milloin haluaa, mutta se on aina palkatonta.

3 Oman työn hinnasta neuvottelu

Neuvottelumahdollisuuksia omasta palkasta tai työkorvauksesta pidetään heikkona – neuvotteluasema on epätasa-arvoinen erityisesti silloin, kun neuvottelun vastapuolena on suuri toimija. Jos työnantajia tai -tilaajia on vuoden aikana vähän, on yksittäisen työllistävän tahon vaikutus omaan talouteen merkittävä. Yhdenkin työnantajan karsiminen voi vaikuttaa ratkaisevasti koko vuoden tuloihin. Työkorvauksista ei uskalleta väentää itseään paljon työllistävän tahon kanssa, sillä pidetään mahdollisena, että töihin ei enää kutsuta, jos oman työn hinta on tilaajalle liian korkea. Työstä maksettavat korvaukset vaihtelevat paitsi työllistävien yritysten välillä myös yhden yrityksen sisällä. Epäsäännöllisiä ja pitkiä työaikoja ei huomioida riittävästi palkkatasossa, ja epäselvyyksiä on esimerkiksi siitä, kuinka monta tuntia päivässä työtä voi teettää kiinteällä päiväpalkalla. Omaa erikoisosaamista ei hyödynnetä – työtehtävien haastavuus ja siten maksettavan korvauksen määrä eivät kohtaa oman osaamistason kanssa.

4 Huono työmarkkina-asema, heikko sosiaaliturva

Freelancerina toimiminen vaatii omien puolien pitämistä työmarkkinoilla ja jatkuvaa aktiivisuutta oman työllisyyden eteen. Sosiaaliturva on heikolla tasolla – työkyvyttömäksi joutuessaan, esimerkiksi sairastuessaan tai loukkaantuessaan freelancerin asema on heikko. Hiljaisina kuukausina, enimmäkseen alkuvuodesta, toimeentuloa voi joutua paikkaamaan esimerkiksi työttömyyskassasta, joissa byrokratia on tahmeaa. Omaa osaamista tai työn muotoa ei läheskään aina tunnusteta esimerkiksi työvoimatoimistossa.

Osassa vastauksista esitettiin alalle odotuksia työehto- ja toimeksiantosopimuksista peruutusehtoineen, yhtenäisyyttä ja avoimuutta palkkioiden suhteen alan

sisällä. Toiveita oli myös freelancer-työn paremmasta tunnistamisesta julkishallinnossa ja lainsäädännössä sekä parannuksista sosiaaliturvaan mm. työterveyden ja vakuuttamisen osalta.

6 Pohdinta

Kyselyyn saaduista vastauksista voidaan päätellä, että freelancereiden tulot ja näkemykset ovat vähintään jossain määrin linjassa tietopohjassa esitetyn itsensätyöllistäjien tilanteen kanssa. Sekä aiemmin tehdyissä tutkimuksissa että tätä opinnäytetyötä varten tehdyssä tutkimuksessa toistuivat taloudellinen epävarmuus ja tulojen suhteellisen matala taso verrattuna kokoaikaisiin palkansaajiin. Tutkitun alan sisällä on suhteellisen paljon vaihtelua sekä tulotason että omaan freelanceriuteen suhtautumisen kannalta. Pelkkää tulotasoa tarkastellessa tilanne ei yllätä positiivisesti, mutta huolta aiheuttavat erityisesti vastaajien neuvotteluasema ja palkkiotason tilanne, joka ei pääosin vastaa sitä, mitä vastaajat kokevat työn arvon oikeasti olevan. Kun huomioon otetaan alan ammattilaisten erikoisammattitaito sekä yksilön elämään vaikuttavat inhimilliset tekijät, kuten epäsäännölliset työajat ja jatkuva epävarmuus, ovat palkkiot eittämättä jäljessä aikaansa. Pidemmän päälle tämä ei edistä alalle hakeutumista eikä alalla pysymistä, sillä yksilö tarvitsee sekä taloudellista että sosiaalista turvaa jaksamiseen.

Kyselyn myötä esiselvitys alan tilanteeseen on nyt tehty ja vastauksista saadaan katsaus tapahtumatekniikan palkkiotasoihin. Alalla toimeentulosta ja palkkioiden kehityksestä olisi syytä tehdä syvempää työmarkkinatutkimusta säännöllisin väliajoin, mutta tämän edellytyksenä on välttämättä alan sisällä järjestäytyminen ja yhteiskunnallisella tasolla tapahtuma-alan tunnistaminen, jonka eteen on otettu askelia tilastollisen luokituksen osalta. Alalla olisi myös aihetta selvittää mahdollisuuksia työehtosopimiseen ja palkkiokäytäntöjen selventämiseen.

Palkka-avoimuus on yksi tärkeimmistä askelista palkkatasa-arvon saavuttamiseksi, mitä voidaan pitää tärkeänä tavoitteena yleisesti myös tapahtuma-

alalle, jossa tietoa palkkiokäytännöistä on vain vähän. Parempi tieto alan yleisestä työkorvaus- tai palkkatasosta voi auttaa freelanceria tehtävästä, iästä tai sukupuolesta riippumatta asettamaan hintansa sellaiselle tasolle, että se on työn kuormittavuuteen ja vaativuuteen nähden riittävä ja linjassa muiden alan freelancereiden palkkioiden kanssa. Mitä yhtenäisemmät ja avoimemmat käytännöt ovat, sitä paremmin ne turvaavat reilumpaa neuvotteluasemaa useammalle freelancerille. Alan suurimmilla työllistävillä yrityksillä on arvokasta tietoa huomattavan freelancerjoukon palkkiotasosta ja siten myös valtaa vaikuttaa osaltaan käytäntöihin tietoisesti tai tiedostamattaan. Tärkeää olisi, että freelancereilla itsellään olisi yhtäläinen mahdollisuus vaikuttaa omaan palkkiotasoonsa esimerkiksi ammattiliiton tukemana.

Muutoksia tarvitaan rakenteellisella tasolla – sekä alan sisällä että laajemmin yhteiskunnassa. Uusiutuva työelämä olisi syytä huomioida lainsäädännössä, verotuksessa ja sosiaaliturvassa, sillä epätyypillinen työ ei ole enää vain kulttuurialoille ominaista, vaan se yleistyy kovaa vauhtia useammilla aloilla Suomessa ja maailmalla. Freelancereiden ja itsensätyöllistäjien huomioiminen omana ryhmänä yritysjen ja palkkatyöläisten ohella voisi palvella työllisyyttä ja varmistaisi, että ehdot ja puitteet työnteolle ovat kaikille oikeudenmukaiset.

Lähteet

Ali-Yrkkö, Jyrki & Pajarinen, Mika 2021. Tapahtuma-alan rooli Suomen taloudessa. ETLA Raportti No 116. <https://pub.etla.fi/ETLA-Raportit-Reports-116.pdf> (viitattu 28.3.2023).

Finland Festivals i.a. Tilastot. Verkkosivu. <https://festivals.fi/tilastot/> (viitattu 14.9.2023).

Haapala, Laura 2016. Joustava työ, epävarma elämä. Helsinki: Like.

Halonen, Katri 2009. Kulttuurituottajat työn ja identiteettien markkinoilla. Työelämän tutkimus Vol 7 Nro 3 (2009). <https://journal.fi/tyoelamantutkimus/article/view/87445> (viitattu 5.11.2023).

Hautamäki, Antti, Leppänen, Juha, Mokka, Roope & Neuvonen, Alekski 2017. Uuden ajan työ ja toimeentulo. Sitra. Verkkajulkaisu. <https://www.sitra.fi/julkaisut/uuden-ajan-tyo-ja-toimeentulo/> (viitattu 15.9.2023).

Hellstén, Harri & Hämeenniemi, Mika 2022. Suomen Yrittäjät. Yksinyrittäjäkysely 2022. <https://www.yrittajat.fi/tutkimukset/yksinyrittajakysely-2022/> (viitattu 5.11.2023).

Hyökyvaara, Anni & Vainio-Pekka, Heidi 2012. Liikeidean kehittäminen tapahtumatuotantoalalle. Opinnäytetyö. Jamk, yrittäjyyden kehittämisen koulutusohjelma.

Juutilainen, Jenni 2021. Illuusio vapaudesta? Ammattilaisfreelancerin sitouttaminen luovan alan organisaatioon. Opinnäytetyö. Metropolia YAMK, kulttuurituotanto.

Kaartinen, Maiju 2012. Kulttuurituottaja freelancerina. Opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu, kulttuurituotanto.

Karppinen, Anneli (toim.) 2019. Freelancer työelämän pyörteissä. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja B. Raportteja 119.

Kauranen, Janne 2023. Tapahtuman esitysteknisen tuotantoprosessin ongelmakohdat. Opinnäytetyö. Metropolia AMK, esitys- ja teatteritekniikka.

Kela 2023. Mikä on työssäoloehto? Verkkosivu. <https://www.kela.fi/mika-on-tyossaoloehto> (viitattu 18.10.2023).

Keskinäinen työeläkeyhtiö Varma i.a. YEL-vakuutuksen hinta. Verkkosivu. <https://www.varma.fi/yrittaja/yel-vakuutus/yel-vakuutuksen-hinta/> (viitattu 17.9.2023).

Kevytyrittajaksi.com i.a. Paras laskutuspalvelu haussa? Katso vertailu (2023) ja löydä itsellesi sopivin tai halvin vaihtoehto. Verkkosivu. <https://kevytyrittajaksi.com/laskutuspalvelut-vertailu/> (viitattu 18.9.2023).

Kuusisto, Kati & Sahlstedt, Maria 2021. Tapahtumateollisuus vuonna 2021, toimialaselvitys 5/2021. <https://www.tapahtumateollisuus.fi/wp-content/uploads/2021/09/Tapahtumateollisuuden-toimialaselvitys-2021.pdf> (viitattu 21.3.2023).

Lamponen, Helena 2022. EU:n komissiolta suuntaviivat yksinyrittäjien työehtosopimustoiminnalle. STT Info. Verkkajulkaisu. <https://www.sttinfo.fi/data/attachments/00670/9e6442ad-ebd7-42aa-a344-e72b9aa809d0.pdf> (viitattu 10.2.2023).

Linteri, Sini & Pelttari, Hanna 2023. Itsensätyöllistäjän opas. Helsinki: Avain.

Makkonen, Mikko 2023. Esitystekniset projektit ja organisaatiot. Opinnäytetyö. Metropolia AMK, esitys- ja teatteriteknikka.

Mäkiranta, Matias 2021. Itsensätyöllistäjä vai väliinputoaja? Yle. Verkkootikkeli. <https://yle.fi/a/3-12061273>

PRH (Patentti- ja rekisterihallitus) i.a. Yrityksen toimiala. Verkkosivu. <https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/useinkysytyt/toimiala.html> (viitattu 17.9.2023).

Pärnänen, Anna & Sutela, Hanna 2014. Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013. Helsinki: Tilastokeskus. Verkkajulkaisu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-244-514-8> (viitattu 5.11.2023).

Rakennusalan työehtosopimus 2022. Rakennustieto Oy. Verkkajulkaisu. https://rakennusliitto.fi/wp-content/uploads/2022/04/Rak_Tes_2022_2024.pdf (viitattu 23.9.2023).

Rantanen, Jussi-Pekka. Yliaktuaari, Tilastokeskus. Tapahtuma-alan toimialaluokitus. Sähköpostiviesti 26.10.2023.

Salo, Antti-Veikko (toim.) 2022. Kasvun paikkoja: Nuoret media- ja tapahtumaloilla. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja. TAITO-sarja nro 101. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-328-362-6> (viitattu 15.9.2023).

Saveljeff, Anne 2019. Kevytyrittäjyys on harhaa. Teme ry pääkirjoitus. <https://www.teme.fi/fi/meteli/kevytyrittajyys-on-harhaa/> (viitattu 14.9.2023).

Sosiaali- ja terveysministeriö 2013. Luovilla aloilla työskentelevien ja muiden itsensä työllistävien sosiaaliturvayöryhmän raportti. Raportteja ja muistioita 2013:34. Verkkajulkaisu. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/74472> (viitattu 17.9.2023).

Sosiaali- ja terveysministeriö i.a. Työtapaturma- ja ammattitautivakuutusjärjestelmä. Verkkosivu. <https://stm.fi/tapaturmavakuutus> (viitattu 29.9.2023).

STTK 2015. Itsensätyöllistäjät 2015. Verkkojulkaisu. <https://www.sttk.fi/materiaalit/itsensatyollistajat/> (viitattu 29.3.2023).

Suomi.fi. 2020. Verkkosivu. <https://www.suomi.fi/yritykselle/tyonantajuus/tyontekijan-palkkaaminen/opas/palkkaaminen/tyoehtosopimukset> (viitattu 16.11.2023).

Syrjä, Miia 2016. Tapahtumatekniikan tuotantoprosessi ja suunnittelu. Opinnäytetyö. Metropolia AMK, esitys- ja teatteritekniikan ala.

Tilastokeskus 2023a. Työ, palkat ja toimeentulo. Verkkosivu. https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_palkat.html (viitattu 18.9.2023).

Tilastokeskus 2023b. Yksityisen sektorin tuntipalkkaisten mediaaniansio 17,1 euroa vuonna 2022. Verkkojulkaisu. <https://stat.fi/julkaisu/cl8id-jhmq3pew0avuzuglv4a> (viitattu 18.9.2023).

Tilastokeskus i.a. Käsitteet: Yrittäjä. Verkkosivu. <https://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/yritykkm.html> (viitattu 12.9.2023).

Työ- ja elinkeinoministeriö 2013. Itsensä työllistäjät -vertailuselvitys. TEM raporteja 8/2013. Verkkojulkaisu. <https://tem.fi/tem-raportteja-2013> (viitattu 5.10.2023).

Työ- ja elinkeinoministeriö 2017. Työsopimuslaki – Työnantajan ja työntekijän asema työsopimuslain mukaan. TEM esitteet 4/2017. Verkkoesite. <https://tem.fi/tyolainsaadantoesitteet> (viitattu 5.10.2023).

Työehtosopimuslaki 436/1946.

Työsopimuslaki 55/2001.

Työsuojelu.fi i.a. a. Työsuhteen tunnusmerkit. Verkkosivu. <https://www.tyosuojelu.fi/tyosuhde/tyosuhteen-tunnusmerkit> (viitattu 20.9.2023).

Työsuojelu.fi i.a. b. Vaihteleva työaika. Verkkosivu. <https://www.tyosuojelu.fi/tyosuhde/tyoaika/vaihteleva> (viitattu 15.9.2023).

Työttömyysturvalaki 1290/2002.

Verohallinto 2017. Arvonlisäveron vähennys ostoista. Verkkosivu. <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/arvonlisaverotus/arvonlisaveron-vahennys-ostoista/> (viitattu 9.11.2023).

Verohallinto 2018a. Freelancer verotuksessa (vanha versio). Verkkosivu. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/66785/freelancer-verotuksessa/> (viitattu 18.10.2023).

Verohallinto 2018b. Freelancer verotuksessa (vanha versio). Verkkosivu. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/66785/freelancer-verotuksessa2/> (viitattu 18.10.2023).

Verohallinto 2022. Sosiaalivakuutusmaksut. Verkkosivu. https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/yritys_tyonantajana/sosiaalivakuutusmaksut/ (viitattu 15.9.2023).

Verohallinto 2023a. Freelancer verotuksessa. Verkkosivu. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/66785/freelancer-verotuksessa8/> (viitattu 20.9.2023).

Verohallinto 2023b. Kevytyrittäjyys – miten laskutuspalvelu toimii? Verkkosivu. <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/uusi-yritys/kevytyrittaja/> (viitattu 20.9.2023).

Wirén, Milla, Westerholm, Thomas & Liikamaa, Annika 2020. Tapahtumateollisuuden toimialatutkimus 2020, osa 1. Tapahtumateollisuus ry. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021042826383> (viitattu 27.3.2023).

Yordanova, Inna 2020. Women in self-employment: Understanding the female self-employed community. PDF. IPSE. <https://www.ipse.co.uk/resource/women-in-self-employment.html> (viitattu 5.11.2023).

Yrittäjäkassa i.a. Milloin yrittäjä, yrittäjän perheenjäsen ja osaomistaja on työtön? Verkkosivu. <https://yrittajakassa.fi/jaitko-tyottomaksi/olen-jaanyt-tyottomaksi/milloin-yrittaja-yrittajan-perheenjasen-ja-osaomistaja-on-tyoton/>

Liite

E-lomakekysely

Liitteen lukijalle tiedoksi:

*	Pakollinen tieto
●	Valintanappi, yksi mahdollinen valinta
○	Valintaruutu, valinnoilla ei enimmäismäärää
[vapaa kenttä]	Vapaamuotoinen vastausteksti

Tapahtumatekniikan freelancereiden tulot

Perustiedot

Ikäsi *

- 18–25
- 26–35
- 36–45
- 46–55
- 56+

Korkein suoritettu tutkinto *

- Peruskoulu
- Toinen aste (ammattikoulu, lukio)
- Alempi korkeakoulu
- Ylempi korkeakoulu

Vastaako tutkintosi nykyisiä työtehtäviäsi? *

- Kyllä
- Ei
- Jossain määrin

Työtiedot

Kokemuksesi tapahtumatekniikan alalta *

- 0–2 vuotta
- 2–5 vuotta
- 5–10 vuotta

- 10–20 vuotta
- Yli 20 vuotta

Pääasiallinen/pääasialliset työnimikkeesi (esim. stagehand, ääniteknikko jne.) *
[vapaa kenttä]

Viimeisen vuoden aikana sinua työllistäneiden yritysten/tahojen lukumäärä *

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7 tai enemmän

Miten kuvailisit työllisyyttäsi tapahtumatekniikan alalla? *

- Työskentelen vain tapahtumatekniikan alalla
- Työskentelen sivutoimisesti myös muilla aloilla
- Työskentelen tapahtumatekniikan parissa vain kausittaisesti tai sivutoimisesti

Millä tavoin saat korvauksen työstäsi? (Valitse kaikki, jotka pätee itseesi.) *

- Verokortilla, palkkana [*valinta avaa Palkka-osion*]
- Laskuttamalla, oman yrityksen kautta [*valinta avaa Yrittäjyys-osion*]
- Laskuttamalla, ilman y-tunnusta (esim. laskutuspalvelun kautta) [*valinta avaa Yrittäjyys-osion*]
- Muulla tavoin [*valinta avaa Muu työkorvaus -osion*]

Palkka

Vastaathan kysymyksiin vain tapahtumatekniikan alalla tehdyn työn osalta.

Onko sinulla ollut työsopimusta yhdessä tai useammassa alan yrityksessä viimeisen vuoden aikana? *

- Ei sopimusta
- Suullinen sopimus
- Epämuodollinen tekstiviesti, sähköposti tms.
- Kirjallinen sopimus

Palkkatulojen määrä vuodelta 2022 (brutto) *

[vapaa kenttä]

Palkanmaksuperuste *

- Tuntiperusteisesti
- Päiväperusteisesti
- Keikka- tai urakkaperusteisesti

Mikä on tuntipalkkasi? (Jos useita eri tuntipalkkoja, erittelethän ne kaikki.)
[vapaa kenttä]

Mikä on tavanomainen päivä-, keikka- tai urakkakohtainen palkkasi? (Jos useita eri palkkoja, erittelethän ne kaikki.)
[vapaa kenttä]

Saatko palkan ja pakollisten maksujen lisäksi muita lisiä tai korvauksia? Mitä?
(Esim. ylityö-, ilta- tai pyhäpäivät, päivärahat jne.)
[vapaa kenttä]

Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta

Yritysmuoto *

- Yksityinen elinkeinonharjoittaja (toiminimi)
- Osakeyhtiö
- Jokin muu
- Ei yritystä

Yritystoiminnan sisältö tai toiminta ammatinharjoittajana *

- Työskentelen tapahtumatekniikan parissa ilman palkattua työvoimaa, ensisijaisesti omaa työtä ja osaamista myyden
- Yritystoimintani koostuu edellisen lisäksi muusta toiminnasta

Kerro muusta toiminnasta lyhyesti [vapaa kenttä]

Vastaathan seuraaviin kysymyksiin vain tapahtumatekniikan alaa koskevan yritystoiminnan osalta.

Kokonaislaskutus vuonna 2022 (ei sis. alv) *
[vapaa kenttä]

Verotettava ansiotulo yritystoiminnan tai ammatinharjoittamisen osalta vuonna 2022 *
[vapaa kenttä]

Työn hinnan määräytyminen tavanomaisessa tilanteessa *

- Saan päättää vapaasti työni hinnan
- Neuvottelen hinnasta työn teettäjän kanssa
- Työn teettävä päättää maksettavan korvauksen

Laskutusperuste *

- Tuntiperusteisesti
- Päiväperusteisesti
- Keikka- tai urakkaperusteisesti

Mikä on työn osalta tuntilaskutuksesi, ja vähimmäislaskutuksesi? Ilman alv. (Jos useita tunti hintoja, erittelethän ne.)

[vapaa kenttä]

Mikä on päivä-, keikka- tai urakkalaskutuksesi? (Jos useita eri hintoja, erittelet-hän kaikki sekä niiden perusteet.)

[vapaa kenttä]

Laskutatko päivärahoja, lisiä tai muita korvauksia työn lisäksi? Mitä?

[vapaa kenttä]

Muu työkorvaus

Kerro, millä muulla tavoin kuin palkkana tai laskuttamalla saat työstä korvausta, millä perusteilla ja kuinka paljon? *

[vapaa kenttä]

Freelance-työ

Väittämiä [vastausvaihtoehdot: Täysin eri mieltä, Jokseenkin eri mieltä, Jokseenkin samaa mieltä, Täysin samaa mieltä]

1. Olen valinnut itse toimia freelancerina
2. Koen, että freelancerina toimiminen turvaa toimeentuloni riittävän hyvin
3. Olen taloudellisesti riippuvainen yhdestä yrityksestä/työnantajasta
4. Palkkio on kohtuullinen työn vaatimaan erikoisosaamiseen nähden
5. Palkkio on kohtuullinen työn kuormittavuuteen nähden
6. Koen, että minulla olisi mahdollisuus saada alalta vakituinen työpaikka niin halutessani
7. Palkkioni on nousseet kokemuksen kartuttua
8. On odotettavissa, että palkkioni nousee lähitulevaisuudessa
9. Täysin samaa mieltä
10. Jokseenkin samaa mieltä
11. Jokseenkin eri mieltä
12. Täysin eri mieltä

Vastaa halutessasi: Minkä koet olevan suurin haaste tai etu freelancerina työs-kentelyssä? Millä tavoin toivot tai odotat alan kehittyvän freelancerin talouden näkökulmasta?

[vapaa kenttä]

Suostumus

- Vastaamalla kyselyyn hyväksyn, että antamiani tietoja käytetään osana opinnäytetyön tutkimusaineistoa. *